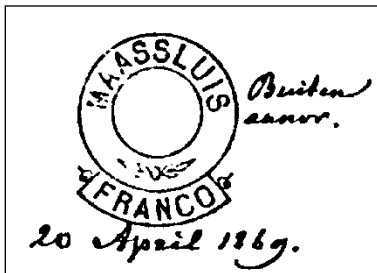

MASSLUIS (ZH)

MASSLUIS FRANCO

FTPK 0079

1869-04-20

Het FRANCO takjestempel werd op 20 april 1869, *buiten aanvraag*, toegezonden.

MAASTRICHT (LB)

MAASTRICHT FRANCO

FTPK 0080

1867-07-04

Een getekende afbeelding van het tweeletterstempel (*buiten aanvraag*) is opgenomen in het nieuwe stempelboek met de verstrekingsdatum 4 juli 1867. Verder is een getekende afbeelding van het FRANCO takjestempel aangebracht.

Een afdruk van beide stempels is opgenomen in het stempelboek aangelegd vanaf 1855.

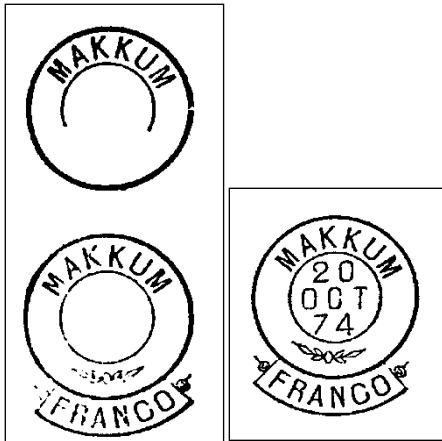
Op 15 januari 1874 werd een nieuw FRANCO takjestempel toegezonden, met karakters.

MAKKUM (FR)

MAKKUM FRANCO

FTPK 0081

1874-03-31

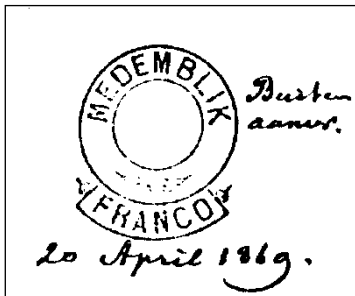
Op 31 maart 1874 werden het tweeletterstempel en een FRANCO takjestempel verstrekt aan het nieuwe postkantoor Makkum. In het stempelboek van De Munt is een afdruk van het FRANCO takjestempel opgenomen met de datum 20 OCT 74.

MEDEMBLIK (NH)

MEDEMBLIK FRANCO

FTPK 0082

1869-04-20

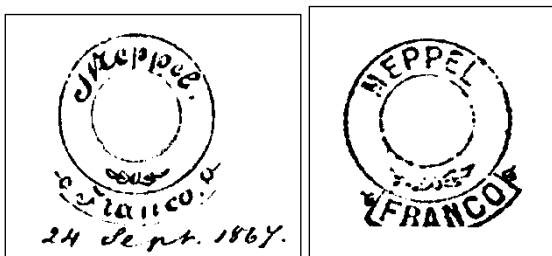
Het FRANCO takjestempel werd, *buiten aanvraag*, op 20 april 1869 toegezonden.

MEPPEL (DR)

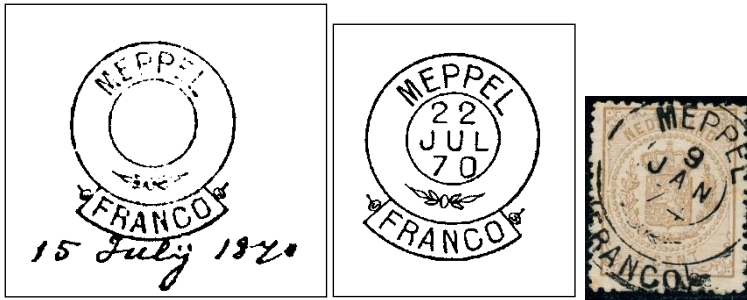
MEPPEL FRANCO

FTPK 0083

1867-09-24

Een FRANCO takjestempel werd op 24 september 1867 toegezonden. In het nieuwe stempelboek is de afdruk van het stempel getekend weergegeven. In het stempelboek, aangelegd vanaf 1855, komt een afdruk van het stempel voor, zonder karakters.

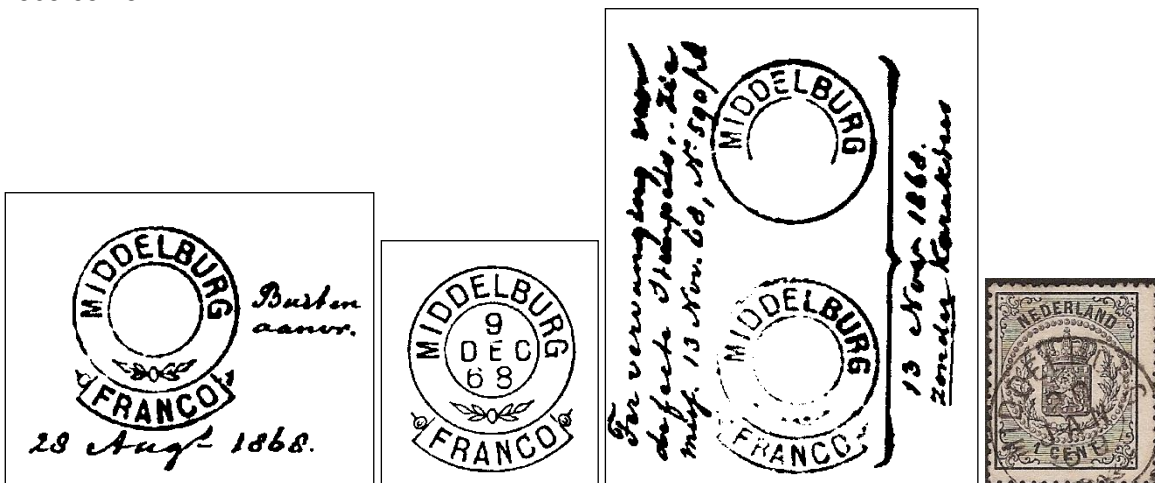
Een nieuw FRANCO takjestempel werd op 15 juli 1870 toegezonden.
 In het stempelboek van De Munt is een afdruk van het stempel opgenomen met de datum 22 JUL 70.

MIDDELBURG (ZL)

MIDDELBURG FRANCO

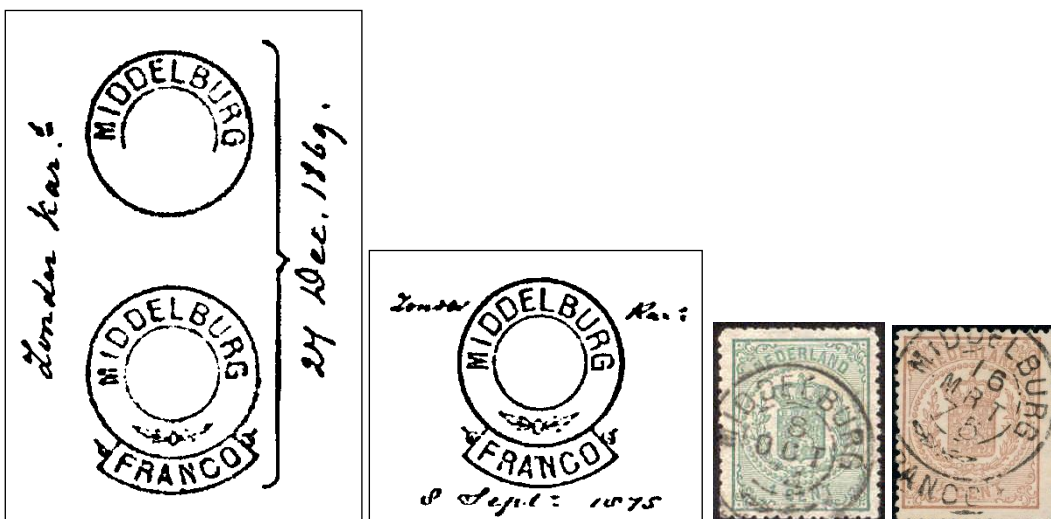
FTPK 0084

1868-08-28

Het FRANCO takjestempel werd, *buiten aanvraag*, op 28 augustus 1868 toegezonden. Een afdruk van het FRANCO takjestempel - deze kan ook met het tweede stempel zijn gemaakt - is opgenomen in het stempelboek van De Munt met de datum 9 DEC 68.

Op 13 november 1868 werd een nieuw stempel verstrekt, zonder karakters, 'ter vervanging van het defecte stempel (missive 13 november 1868, nummer 590/A)'.
 Zonder karakters werd op 8 september 1875 een FRANCO takjestempel toegezonden.

Een FRANCO takjestempel, zonder karakters, werd verstrekt op 27 december 1869.
 Zonder karakters werd op 8 september 1875 een FRANCO takjestempel toegezonden.

Pseudo takjestempel

MIDDELBURG

PTPK 0011Y

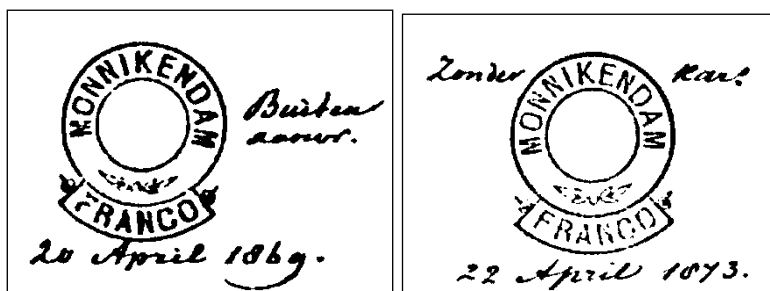
De heer H. Steggink meldde de vondst van een afdruk van het pseudo takjestempel MIDDELBURG.

MONNIKENDAM (NH)

MONNIKENDAM FRANCO

FTPK 0085

1869-04-20

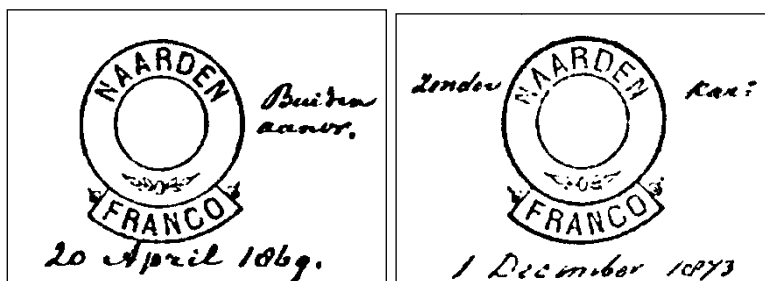
Het FRANCO takjestempel werd, *buiten aanvraag*, op 20 april 1869 toegezonden.
Zonder karakters werd op 22 april 1873 een nieuw FRANCO takjestempel uitgereikt.

NAARDEN (NH)

NAARDEN FRANCO

FTPK 0086

1869-04-20

Het FRANCO takjestempel werd, *buiten aanvraag*, op 20 april 1869 toegezonden.
Zonder karakters werd op 1 december 1873 het tweede FRANCO takjestempel uitgereikt.

NIJKERK (GD)

NIJKERK FRANCO

FTPK 0087

1869-12-06

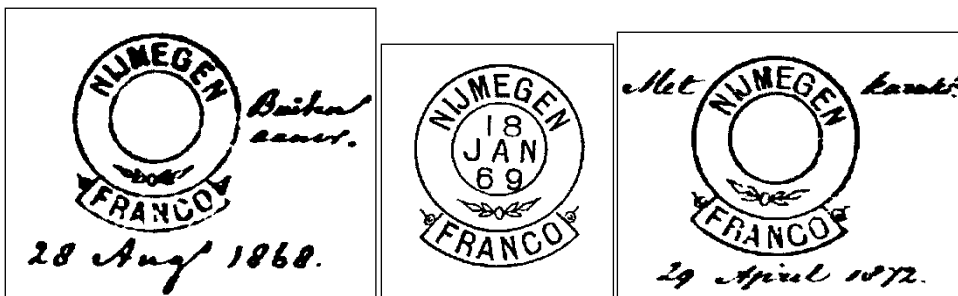
Het FRANCO takjestempel werd op 6 december 1869, *buiten aanvraag*, toegezonden.

NIJMEGEN (GD)

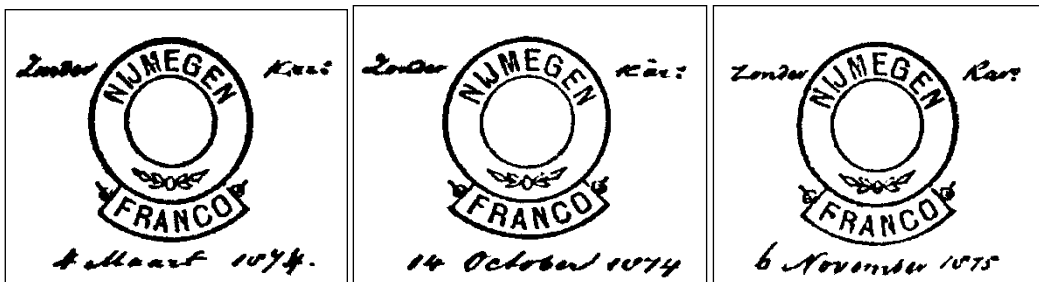
NIJMEGEN FRANCO

FTPK 0088

1868-08-28

Het FRANCO takjestempel werd, *buiten aanvraag*, op 28 augustus 1868 toegezonden. Een afdruk van dit stempel is opgenomen in het stempelboek van De Munt met de datum 18 JAN 69. Een FRANCO takjestempel werd, met karakters, op 29 april 1872 verstrekt.

Op 4 maart 1874 werd een FRANCO takjestempel zonder karakters toegezonden. Weer een FRANCO takjestempel zonder karakters werd verstrekt op 14 oktober 1874. Op 6 november 1875 werd een nieuw FRANCO takjestempel uitgereikt, wederom zonder karakters.

NOORDWIJK (ZH)

NOORDWIJK FRANCO

FTPK 0089

1869-05-07

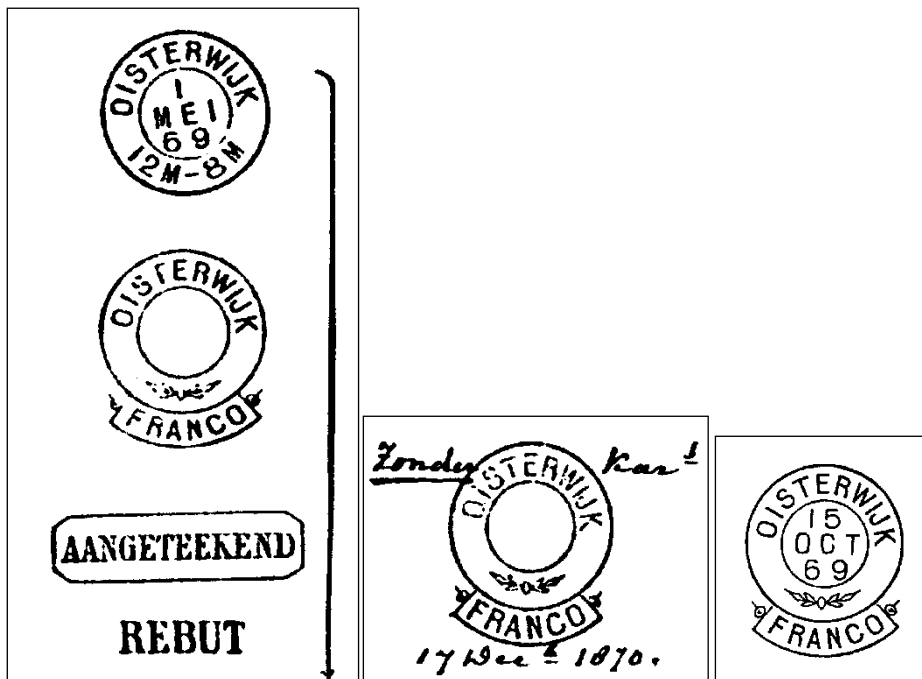
Het FRANCO takjestempel werd, *buiten aanvraag*, op 7 mei 1869 toegezonden.

OISTERWIJK (NB)

OISTERWIJK FRANCO

FTPK 0090

1869-04-29

Het tweeletterstempel werd verstrekt op 29 april 1869, samen met het FRANCO takjestempel.

Een nieuw FRANCO takjestempel werd op 17 december 1870 toegezonden.

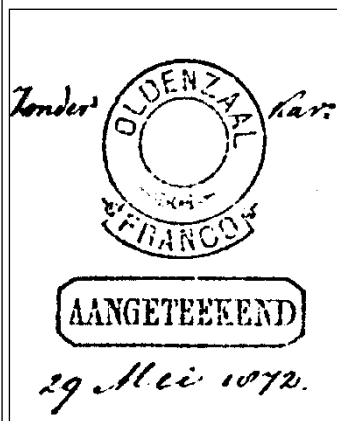
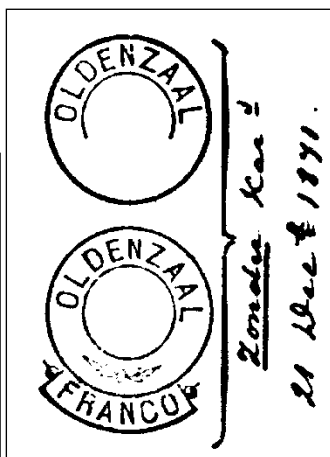
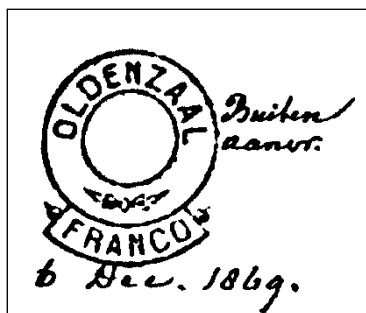
In het stempelboek van De Munt is een afdruk aangebracht van het eerste franco takjestempel met de datum 15 OCT 69.

OLDENZAAL (OV)

OLDENZAAL FRANCO

FTPK 0091

1869-12-06

Het FRANCO takjestempel werd op 6 december 1869, *buiten aanvraag*, toegezonden. Een nieuw FRANCO takjestempel werd, zonder karakters, op 21 december 1871 verstrekt. Wederom zonder karakters werd een FRANCO takjestempel verzonden op 29 mei 1872.

ONDERDENDAM (GR)

ONDERDENDAM FRANCO

FTPK 0092

1869-12-06

Het FRANCO takjestempel werd, *buiten aanvraag*, op 6 december 1869 toegezonden.

OOSTERHOUT (NB)

OOSTERHOUT FRANCO

FTPK 0093

1869-12-06

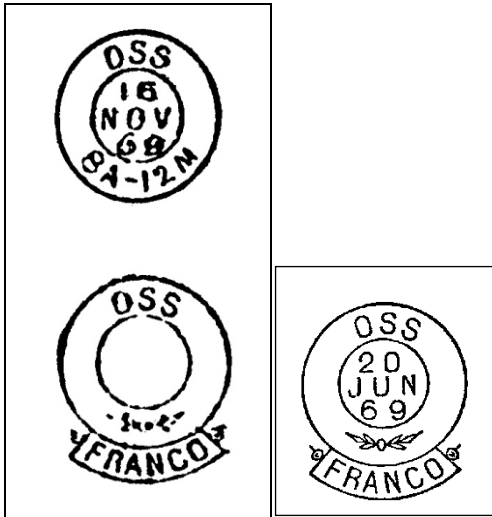
Het FRANCO takjestempel werd, *buiten aanvraag*, op 6 december 1869 toegezonden.

OSS (NB)

OSS FRANCO

FTPK 0094

1869-11-12

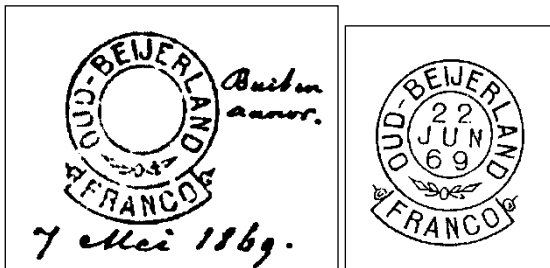
Het FRANCO takjestempel werd, samen met het tweeletterstempel en de administratieve stempels op 12 november 1869 toegezonden. In het stempelboek van De Munt is een afdruk van het stempel opgenomen met de datum 20 JUN 69.

OUD-BEIJERLAND (ZH)

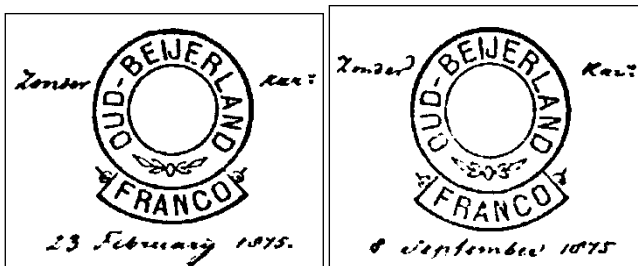
OUD-BEIJERLAND FRANCO

FTPK 0095

1869-05-07

Een FRANCO takjestempel werd, buiten aanvraag, op 7 mei 1869 toegezonden.
Een afdruk van dit stempel komt voor in het stempelboek van De Munt met de datum 22 JUN 69.

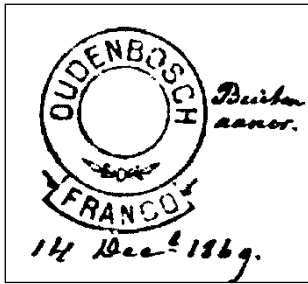
Een nieuw FRANCO takjestempel werd uitgereikt op 23 februari 1875, zonder karakters.
Nog een FRANCO takjestempel volgde snel daarna op 8 september 1875, zonder karakters.

OUDENBOSCH (NB)

OUDENBOSCH FRANCO

FTPK 0096

1869-12-14

Het FRANCO takjestempel werd, *buiten aanvraag*, op 14 december 1869 toegezonden.

Pseudo takjestempel

PTPK 0012 OUDENBOSCH

1877

Een afdruk is bekend met de datum 29 juni 1877.

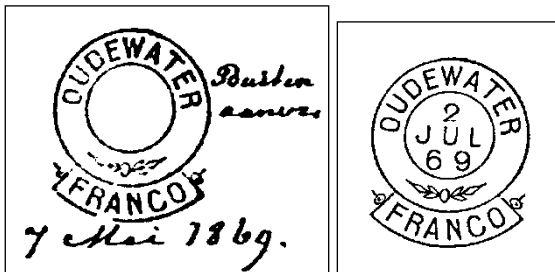
Op 11 oktober 1880 werd een nieuw dagtekeningstempel verstrekt, met 18-uur karakters.

OUDEWATER (UT)

OUDEWATER FRANCO

FTPK 0097

1869-05-07

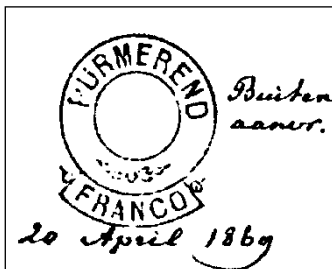
Het FRANCO takjestempel werd, *buiten aanvraag*, op 7 mei 1869 toegezonden.

PURMEREND (NH)

PURMEREND FRANCO

FTPK 0098

1869-04-20

Het FRANCO takjestempel werd, *buiten aanvraag*, op 20 april 1869 toegezonden.

Pseudo takjestempel

PURMEREND

PTPK 0013

1873

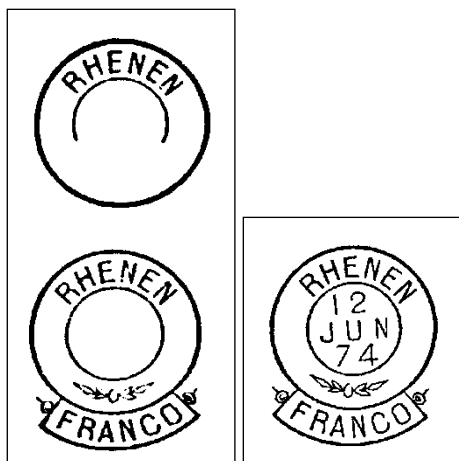
Een afdruk van een pseudo takjestempel is bekend met de datum 17 maart 1873.

RHENEN (UT)

RHENEN FRANCO

FTPK 0099

1874-08-01

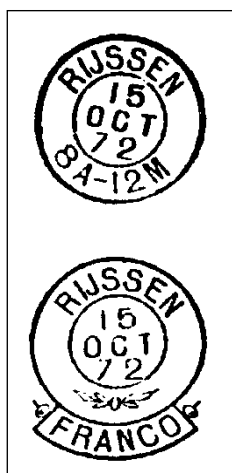
Het tweeletterstempel voor het nieuwe postkantoor Rhenen werd op 1 augustus 1874 verstrekt, samen met het FRANCO takjestempel. Een afdruk van het franco takjestempel is opgenomen in het stempelboek van De Munt met de datum 12 JUN 74.

RIJSSEN (OV)

RIJSSEN FRANCO

FTPK 0100

1872-10-12

Op 12 oktober 1872 werd het tweeletterstempel, samen met een FRANCO takjestempel, verstrekt aan het postkantoor Rijssen.

ROERMOND (LB)

ROERMOND FRANCO

FTPK 0101

1869-12-21

Het FRANCO takjestempel werd op 21 december 1868 toegezonden. In het stempelboek van De Munt is een afdruk van het stempel opgenomen, zonder karakters.

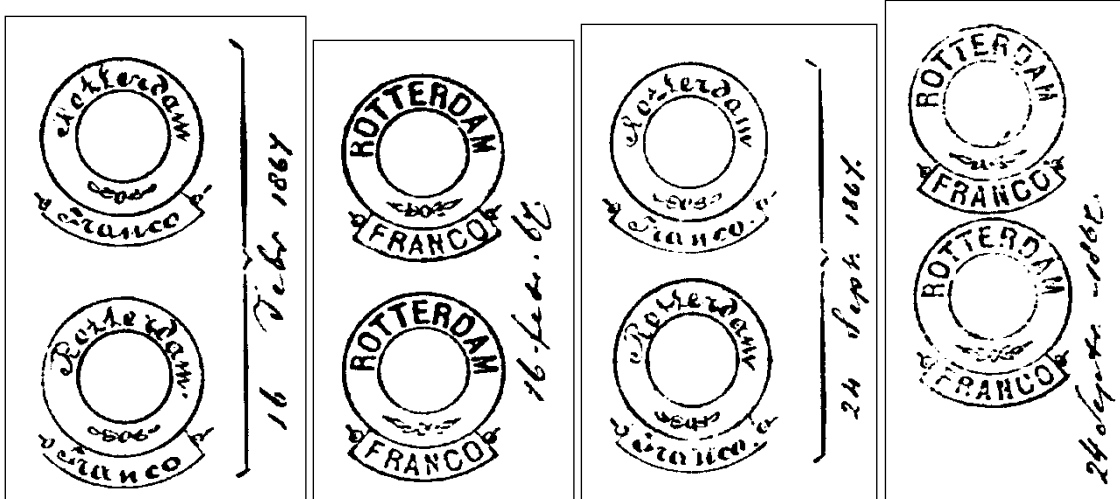
Een nieuw franco takjestempel werd, zonder karakters, op 15 januari 1874 uitgereikt.

ROTTERDAM (ZH)

ROTTERDAM FRANCO

FTPK 0102

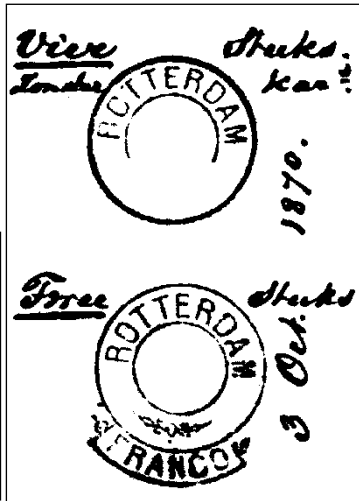
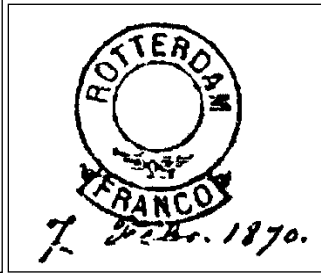
1867-02-16

Twee FRANCO takjestempels werden op 16 februari 1867 toegezonden. Deze stempels zijn getekend weergegeven in het nieuwe stempelboek. In het stempelboek, aangelegd vanaf 1855, werden de twee stempels afgedrukt, zonder karakters.

Twee nieuwe FRANCO takjestempels werden op 24 september 1867 toegezonden. De stempels zijn getekend weergegeven in het nieuwe stempelboek. Afdrucken van deze twee stempels komen voor in het stempelboek aangelegd vanaf 1855.

In het stempelboek van De Munt is een afdruk van een van de stempels opgenomen met de datum 8 APR 69.

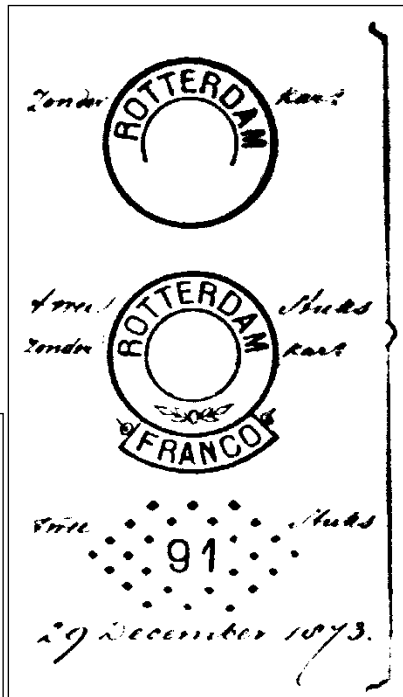
Een nieuw FRANCO takjestempel werd op 7 februari 1870 toegezonden.

Op 3 oktober 1870 werden twee FRANCO takjestempels verstrekt.

Twee nieuwe FRANCO takjestempels werden verzonden op 16 januari 1872, zonder karakters.

Op 12 juli 1872 werden wederom twee FRANCO takjestempels toegezonden, zonder karakters.

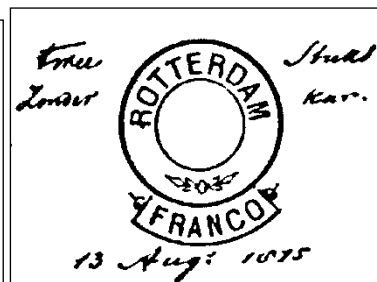
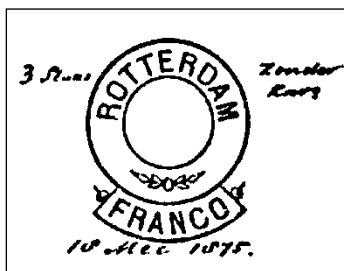
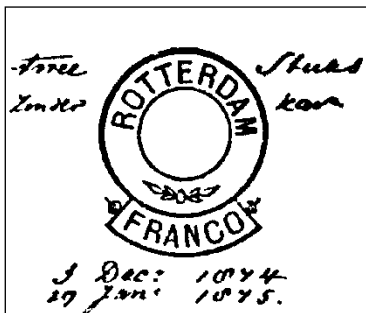

Drie FRANCO takjestempels werden, zonder karakters, verstrekt op 27 juni 1873.

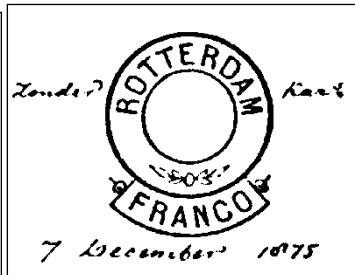
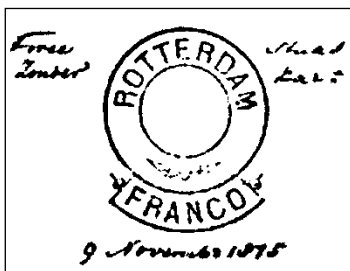
Twee FRANCO takjestempels werden toegezonden op 29 december 1873, zonder karakters.

Zonder karakters werd een FRANCO takjestempel op 16 mei 1874 verstrekt. Op 27 juli 1874 volgde nog een FRANCO takjestempel, zonder karakters.

Twee FRANCO takjestempels, waarvan één op 3 december 1874 en de andere op 29 januari 1875, werden zonder karakters toegezonden. Drie FRANCO takjestempels, zonder karakters, werden verstrekt op 18 mei 1875. Op 13 augustus 1875 volgden nog twee FRANCO takjestempels, zonder karakters.

Op 9 november 1875 werden wederom twee FRANCO takjestempels verstrekt, zonder karakters. Zonder karakters werd het laatste FRANCO takjestempel toegezonden op 7 december 1875.

ROZENDAAL (NB)

ROZENDAAL FRANCO

FTPK 0103

1869-12-14

Een FRANCO takjestempel werd, *buiten aanvraag*, op 14 december 1869 toegezonden.

Pseudo takjestempel

ROZENDAAL

PTPK 0014

1879-1880

In het jaar 2001 waren drie afdrucken bekend van een pseudo takjestempel.

Dit stempel werd gebruikt ten behoeve van de voorafstempeling.

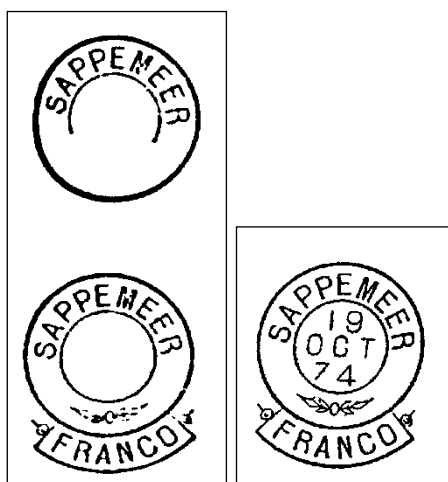
De vroegste datum is 23 juli 1879 en de laatste datum is 7 juli 1880.

SAPPEMEER (GR)

SAPPEMEER FRANCO

FTPK 0104

1874-11-15

Op 15 november 1874 werd een tweeletterstempel verstrekt aan het nieuwe postkantoor Sappemeer, samen met het FRANCO takjestempel. In het stempelboek van De Munt is een afdruk van dit stempel opgenomen met de datum 6 MRT 68 12M-4A.

SAS VAN GEND (ZL)

SAS VAN GEND FRANCO

FTPK 0105

1869-12-14

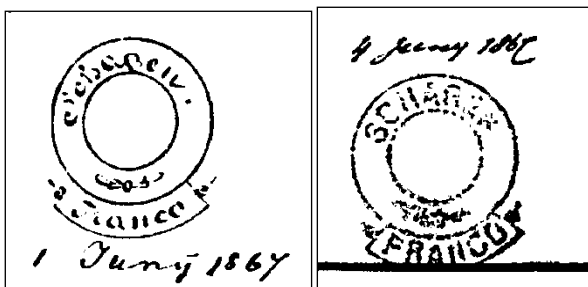
Het FRANCO takjestempel werd, *buiten aanvraag*, op 14 december 1869 toegezonden.

SCHAGEN (NH)

SCHAGEN FRANCO

FTPK 0106

1867-06-04

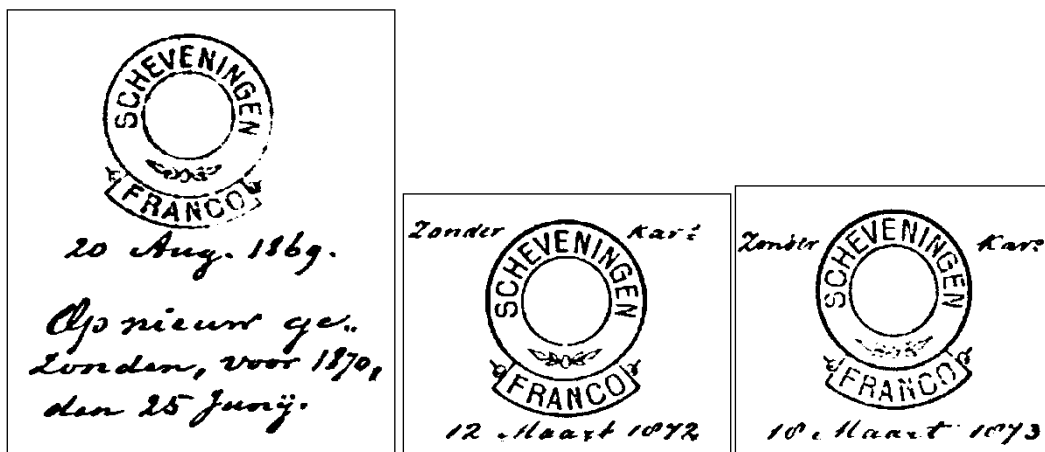
Het FRANCO takjestempel werd op 4 juni 1867 toegezonden. In het nieuwe stempelboek is het stempel getekend weergegeven en voorzien van de foutieve verstrekingsdatum 1 juni 1867. In het stempelboek, aangelegd vanaf 1855, is een afdruk van het stempel aangebracht. Dat gebeurde aan de rechter onderkant van de bladzijde, zodat het stempel in de loop der jaren sterk is vervaagd. Hierbij is de verstrekingsdatum van 4 juni 1867 vermeld.

SCHEVENINGEN (ZH)

SCHEVENINGEN FRANCO

FTPK 0107

1869-08-20

Het FRANCO takjestempel werd op 20 augustus 1869 toegezonden.

Daarbij staat de aantekening *Opnieuw gezonden, voor 1870, den 25 Junij.*

Een nieuw FRANCO takjestempel werd op 12 maart 1872 verstrekt, zonder karakters.

Het derde FRANCO takjestempel werd uitgereikt op 18 maart 1873, eveneens zonder karakters.

Pseudo takjestempel

SCHEVENINGEN

PTPK 0015

??

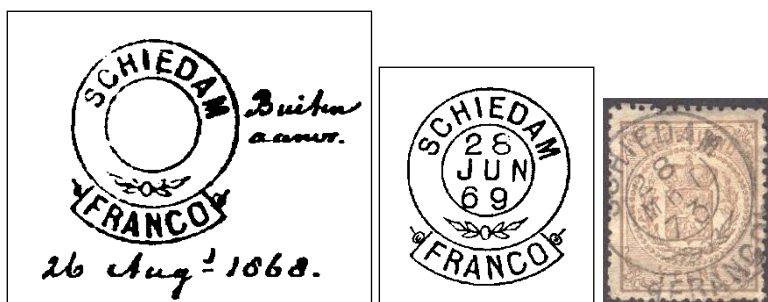
Het bestaan van een pseudo takjestempel is gemeld in het boek van P.C. Korteweg, niet in het boek van O.M. Vellinga.

SCHIEDAM (ZH)

SCHIEDAM FRANCO

FTPK 0108

1868-08-26

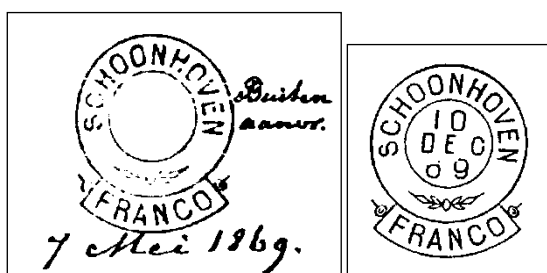
Het FRANCO takjestempel werd, *buiten aanvraag*, op 26 augustus 1868 toegezonden. Een afdruk van het FRANCO takjestempel werd opgenomen in het stempelboek van De Munt met de datum 28 JUN 69. Het postkantoor Schiedam ontving één FRANCO takjestempel.

SCHOONHOVEN (ZH)

SCHOONHOVEN FRANCO

FTPK 0109

1869-05-07

Het FRANCO takjestempel werd, *buiten aanvraag*, op 7 mei 1869 toegezonden. Een afdruk van het franco takjestempel komt voor in het stempelboek van De Munt met de datum 10 DEC 69.

SITTARD (LB)

SITTARD FRANCO

FTPK 0110

1869-12-14

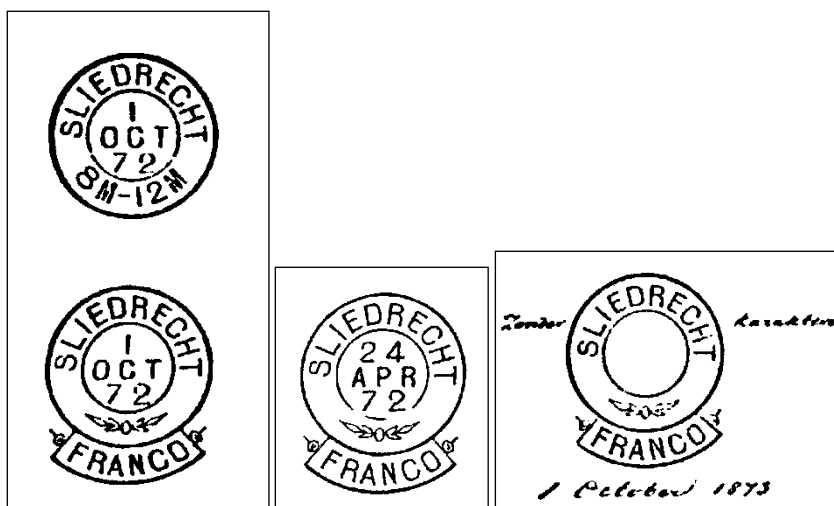
Het FRANCO takjestempel werd, *buiten aanvraag*, op 14 december 1869 toegezonden.

SLIEDRECHT (ZH)

SLIEDRECHT FRANCO

FTPK 0111

1872-09-27

Het tweeletterstempel voor Sliedrecht werd verstrekt op 27 september 1872, samen met het FRANCO takjestempel. Een afdruk van het FRANCO takjestempel komt voor in het stempelboek van De Munt met de datum 24 APR 72. Een nieuw FRANCO takjestempel werd op 1 oktober 1873 toegezonden, zonder karakters.

Pseudo takjestempel

SLIEDRECHT

PTPK 0016

1873-12-00

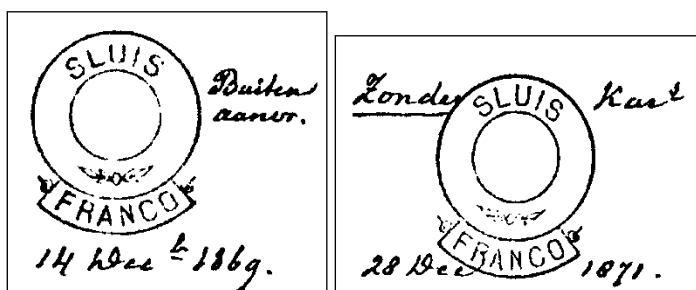
Op 11 oktober 1873 werd een spoedaanvraag ingediend voor een dagtekeningstempel. Op 18 oktober 1873 werd een nieuw tweeletterstempel zonder karakters verstrekt. Op 9 januari 1874 werd de aanvraag met veel spoed herhaald. Een nieuw tweeletterstempel werd op 16 januari 1874 toegezonden, zonder karakters. Twee afdrukken van een pseudo takjestempel zijn bekend. Een met de datum 23 december 1873 en een met 30 december 1873.

SLUIS (ZL)

SLUIS FRANCO

FTPK 0112

1869-12-14

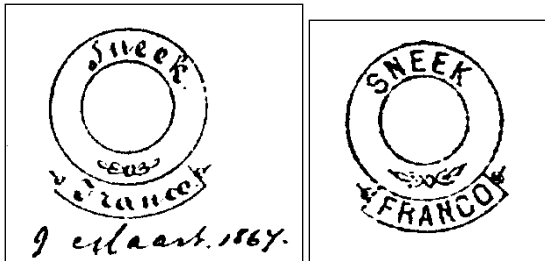
Het FRANCO takjestempel werd, *buiten aanvraag*, op 14 december 1869 toegezonden. Op 28 december 1871 werd een nieuw franco takjestempel uitgereikt, zonder karakters.

SNEEK (FR)

SNEEK FRANCO

FTPK 0113

1867-03-09

Het postkantoor Sneek ontving op 9 maart 1867 een FRANCO takjestempel. Het stempel is getekend weergegeven in het nieuwe stempelboek. In het stempelboek, aangelegd vanaf 1855, is een afdruk van het stempel aangebracht, zonder karakters.

Pseudo takjestempel

SNEEK

PTPK 0017

1879-1880

Twee afdrucken van een pseudo takjestempel zijn bekend, gebruikt ten behoeve van voorafstempeling. Een met de datum 26 februari 1879 en een met de datum 7 juni 1879. Ook is een afdruk bekend met de datum 20 augustus 1880.

STEENBERGEN (NB)

STEENBERGEN FRANCO

FTPK 0114

1869-12-14

Het FRANCO takjestempel werd, *buiten aanvraag*, op 14 december 1869 toegezonden.

Pseudo takjestempel

STEENBERGEN

PTPK 0018

??

Het bestaan van een afdruk van een pseudo takjestempel wordt gemeld in het boek van P.C. Korteweg, niet in het boek van O.M. Vellinga.

STEENWIJK (OV)

STEENWIJK FRANCO

FTPK 0115

1868-09-14

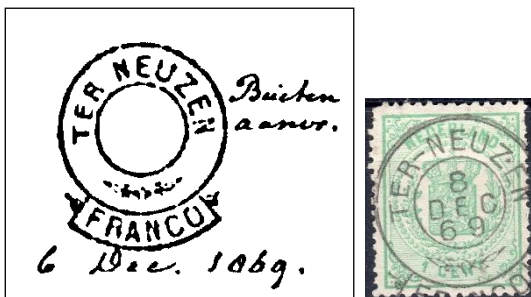
Het FRANCO takjestempel werd op 14 september 1868 toegezonden.

TER NEUZEN (ZL)

TER-NEUZEN FRANCO

FTPK 0116A

1869-12-06

Het FRANCO takjestempel werd, *buiten aanvraag*, op 6 december 1869 toegezonden. De deelwoorden TER en NEUZEN zijn met een brede spatie van elkaar gescheiden. In de spatie is een verbindingsstreepje opgenomen. Het lettertype van TER is veel kleiner dan van NEUZEN.

TER NEUZEN FRANCO

FTPK 0116B

1874-08-28

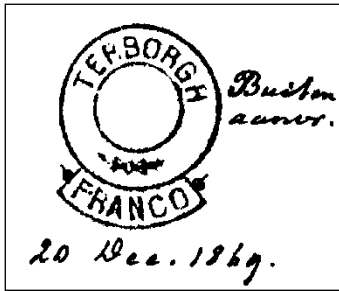
Een nieuw FRANCO takjestempel werd verstrekt op 28 augustus 1874, zonder karakters. De twee deelwoorden TER en NEUZEN zijn in de stempels opgenomen zonder duidelijke spatie.

TERBORGH (GD)

TERBORGH FRANCO

FTPK 0117

1869-12-20

Het FRANCO takjestempel werd, *buiten aanvraag*, op 20 december 1869 toegezonden.

Pseudo takjestempel

TERBORGH

PTPK 0019

1879

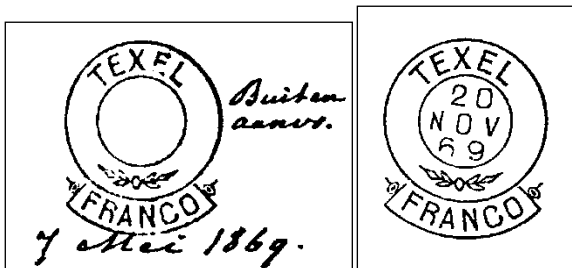
Op 8 april 1879 werd een nieuw dagtekeningstempel aangevraagd. Dit dagtekeningstempel, met 18-uur karakters, werd verstrekt op 17 mei 1879. Eén afdruk van een pseudo takjestempel is bekend met de datum 13 mei 1879.

TEXEL (NH)

TEXEL FRANCO

FTPK 0118

1869-05-07

Het FRANCO takjestempel werd, *buiten aanvraag*, op 7 mei 1869 toegezonden. In het stempelboek van De Munt is een afdruk van het stempel opgenomen met de datum 20 NOV 69.

Pseudo takjestempel

TEXEL

PTPK 0020

1878

Op 26 oktober 1878 werd een aanvraag ingediend door een dagtekeningstempel. Een nieuw dagtekeningstempel, zonder karakters, werd verstrekt op 16 maart 1878, voor de 18-uur karakters. Eén afdruk van een pseudo takjestempel is bekend met de datum 13 maart 1878.

THOLEN (ZL)

THOLEN FRANCO

FTPK 0119

1869-12-20

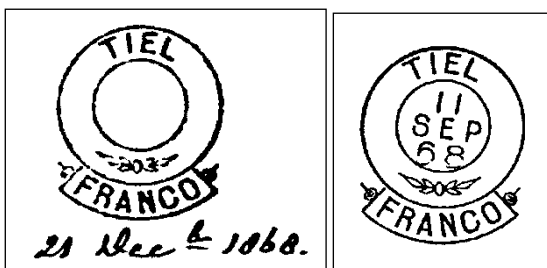
Het FRANCO takjestempel werd, *buiten aanvraag*, op 20 december 1869 toegezonden.

TIEL (GD)

TIEL FRANCO

FTPK 0120

1869-12-21

Het FRANCO takjestempel werd op 21 december 1868 toegezonden.

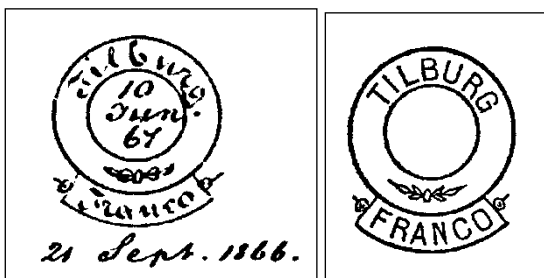
In het stempelboek van De Munt is een afdruk van het stempel opgenomen met de datum 11 SEP 68.

TILBURG (NB)

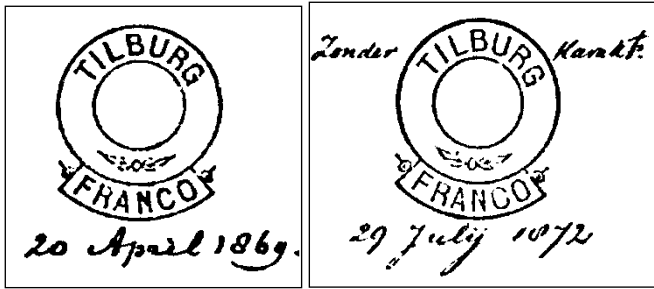
TILBURG FRANCO

FTPK 0121

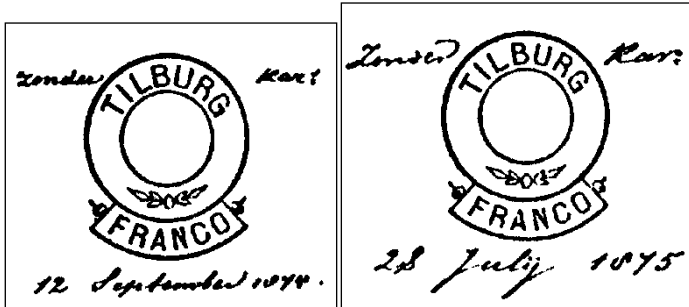
1866-09-21

Het nieuwe stempelboek begint met een getekende afbeelding van een FRANCO takje stempel. Als datum van verstrekking is vermeld: 21 september 1866. In het stempelboek, aangelegd vanaf 1855, komt echter geen afdruk van het stempel voor. In het boek van O.M. Vellinga 'De Poststempels van Nederland 1676-1915' staat geschreven: ... *is het eerst gezonden aan Tilburg op 21 September 1866. Vervolgens aan Zeist 6 November 1866, Hengelo 28 December 1866 en geleidelijk in de jaren 1867-1869 aan alle kantoren.* De afdrukken van Zeist en Hengelo komen inderdaad voor in het stempelboek van 1855, met de juiste data van verstrekking. Helaas geeft de afdruk van het stempel in het stempelboek van De Munt ook geen aanknopingspunt, omdat geen karakters in de afdruk zijn opgenomen.

Het tweede FRANCO takjestempel werd op 20 april 1869 uitgereikt.
 Zonder karakters werd het derde FRANCO takjestempel op 29 juli 1872 toegezonden.

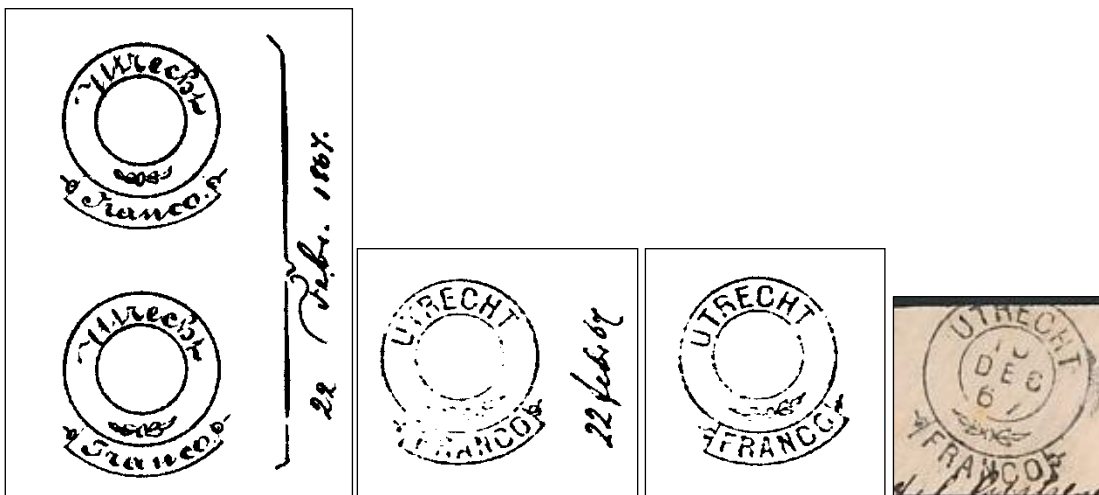
Op 12 september 1874 werd het vierde franco takjestempel verstrekt.
 Het vijfde franco takjestempel werd op 28 juli 1875 uitgereikt.

UTRECHT (UT)

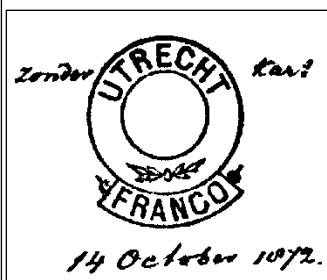
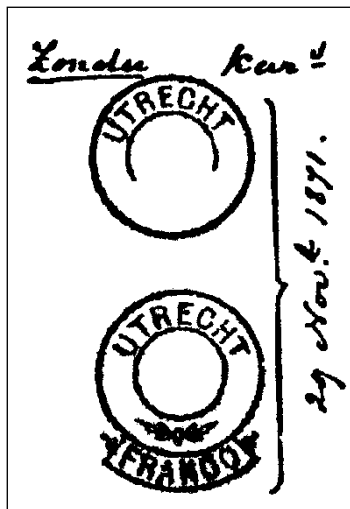
UTRECHT FRANCO

FTPK 0122

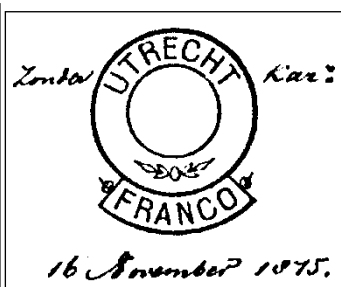
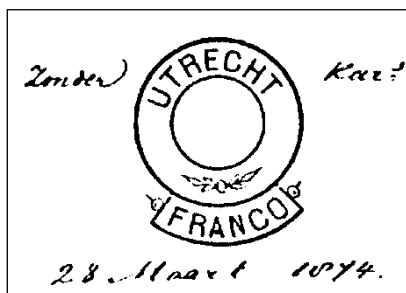
1867-02-22

Twee FRANCO takjestempels werden op 22 februari 1867 uitgereikt. In het nieuwe stempelboek zijn de FRANCO takjestempels getekend weergegeven. In het stempelboek, aangelegd vanaf 1855, zijn afdrucken van de stempels aangebracht, zonder karakters.

Op 29 november 1871 volgde een nieuw FRANCO takjestempel, zonder karakters.
 Een nieuw FRANCO takjestempel werd, zonder karakters, op 14 oktober 1872 toegezonden.
 Op 22 april 1873 werd wederom een FRANCO takjestempel zonder karakters verstrekt.

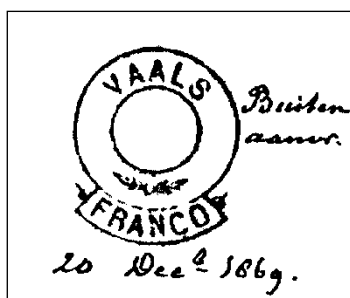
Een FRANCO takjestempel werd op 28 maart 1874 toegezonden, zonder karakters.
 Op 16 november 1875 volgde weer een FRANCO takjestempel, zonder karakters.

VAALS (LB)

VAALS FRANCO

FTPK 0123

1869-12-20

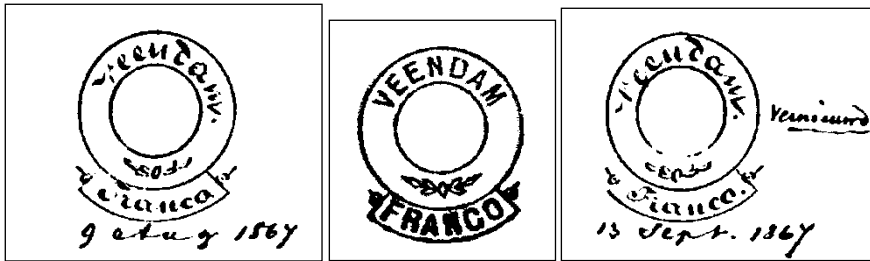
Het FRANCO takjestempel werd, buiten aanvraag, op 20 december 1869 toegezonden.

VEENDAM (GR)

VEENDAM FRANCO

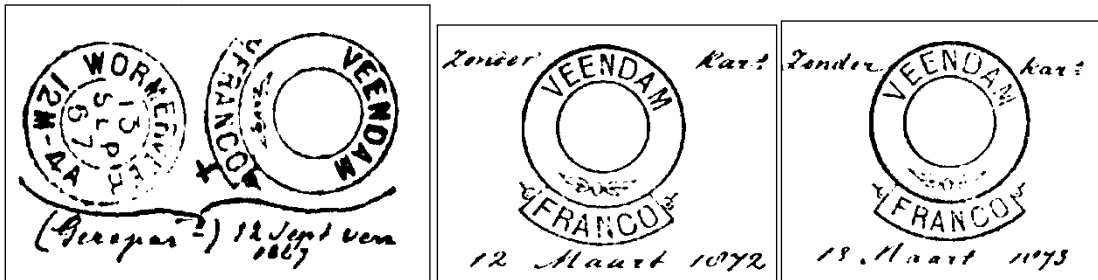
FTPK 0124

1867-08-09

In het nieuwe stempelboek is een getekende afbeeldingen aangebracht van het FRANCO takjestempel. Het stempel werd op 9 augustus 1867 toegezonden. In het stempelboek, aangelegd vanaf 1855, is een afdruk van het stempel aangebracht, zonder karakters.

Nog een getekende afbeelding van een FRANCO takjestempel in het nieuwe stempelboek. Daarbij de aantekening *vernieuwd* en de verstrekkingsdatum 13 september 1867.

In het stempelboek, aangelegd vanaf 1855, is een afdruk van het FRANCO takjestempel aangebracht met daarbij de aantekening: *gerepareerd*. De verstrekkingsdatum is 12 september 1867. De vermeldingen in het oude en nieuwe stempelboek stemmen niet overeen. Het betreft echter het stempel van 9 augustus 1867.

Op 12 maart 1872 werd een nieuw FRANCO takjestempel toegezonden, zonder karakters.

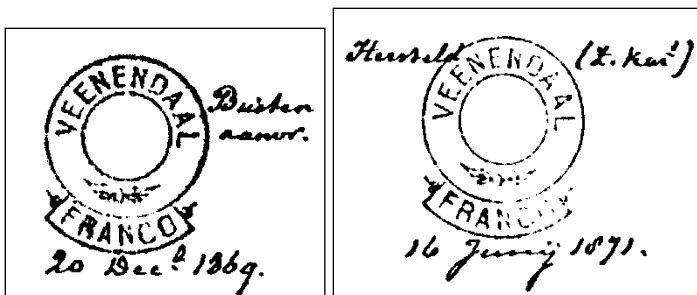
Een nieuw FRANCO takjestempel werd, eveneens zonder karakters, op 13 maart 1873 verstrekt.

VEENENDAAL (GD)

VEENENDAAL FRANCO

FTPK 0125

1869-12-20

Het FRANCO takjestempel werd, *buiten aanvraag*, op 20 december 1869 toegezonden.

Op 16 juni 1871 werd een afdruk van het eerste stempel aangebracht met daarbij de aantekening: *hersteld* (zonder karakters).

Pseudo takjestempel

VEENENDAAL

PTPK 0021

1884

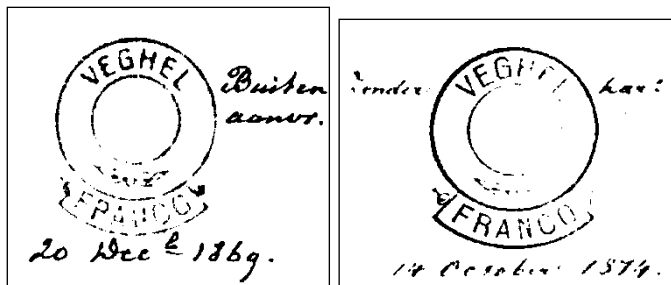
Op 29 oktober 1884 werd een aanvraag ingediend voor een dagtekeningstempel. Op 29 november 1884 werd een nieuw dagtekeningstempel, met 18-uur karakters, toegezonden. Op 27 april 1865 was formeel een takjestempel verstrekt. Twee afdrucken zijn bekend van het pseudo takjestempel. De vroegste datum is 1 september 1884, de andere datum is 24 oktober 1884.

VEGHEL (NB)

VEGHEL FRANCO

FTPK 0126

1869-12-20

Het FRANCO takjestempel werd, *buiten aanvraag*, op 20 december 1869 toegezonden.

Een nieuw FRANCO takjestempel werd op 14 oktober 1874 toegezonden, zonder karakters.

Pseudo takjestempel

VEGHEL

PTPK 0022

1872-1873

Op 2 december 1872 werd een aanvraag ingediend voor een dagtekeningstempel. Op 28 januari 1873 werd een nieuw dagtekeningstempel, met tweeletter karakters verstrekt. Een nieuw tweeletterstempel, zonder karakters, volgde nog op 30 juni 1873.

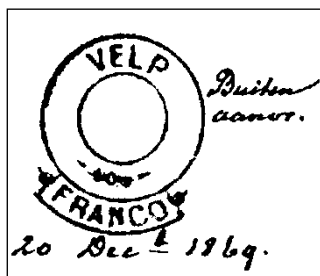
Er zijn thans (medio 2006) zes afdrukken bekend van het pseudo takjestempel. De vroegste datum is 20 oktober 1872 en de laatste datum is 7 juni 1873. De datum van het laatst gemelde exemplaar is 18 januari 1873 op een compleet poststuk.

VELP (GD)

VELP FRANCO

FTPK 0127

1869-12-20

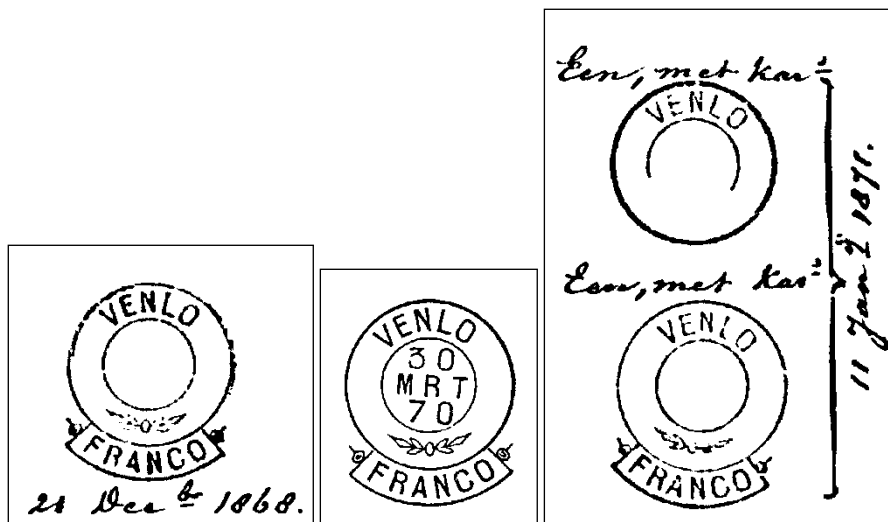
Het FRANCO takjestempel werd, *buiten aanvraag*, op 20 december 1869 toegezonden.

VENLO (LB)

VENLO FRANCO

FTPK 0128

1868-12-21

Het FRANCO takjestempel werd op 21 december 1868 toegezonden. Een afdruk van een FRANCO takjestempel komt voor in het stempelboek van De Munt met de datum 30 MRT 70. Op 11 januari 1871 werd een nieuw FRANCO takjestempel verstrekt, met karakters.

VIANEN (ZH)

VIANEN FRANCO

FTPK 0129

1868-04-20

Op 20 april 1868 werd een FRANCO takjestempel naar het postkantoor Vianen gezonden. Een nieuw FRANCO takjestempel werd op 11 december 1871 uitgereikt, samen met de stempels AANGETEEKEND en ONTOEREIKEND, maar zonder karakters.

Pseudo takjestempel

VIANEN

PTPK 0023

1877

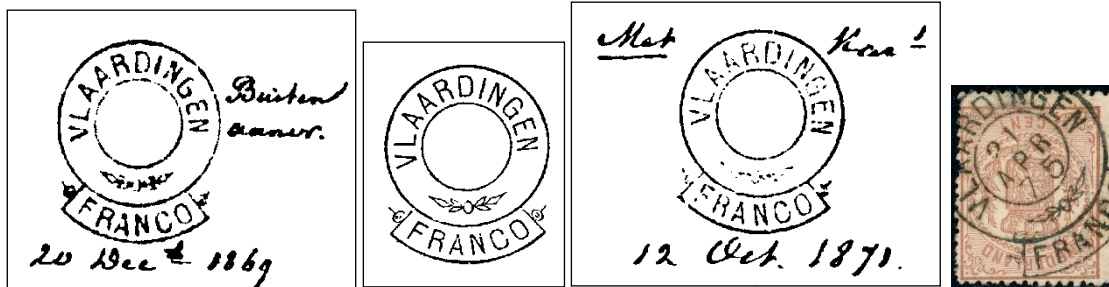
Op 28 december 1876 werd een aanvraag ingediend voor een dagtekeningstempel. Op 6 maart 1877 werd een nieuw tweeletter dagtekeningstempel, zonder karakters, verstrekt. Drie afdrucken van het pseudo takjestempel zijn bekend. De vroegste datum is 5 februari 1877, de laatste datum is 5 maart 1877.

VLAARDINGEN (ZH)

VLAARDINGEN FRANCO

FTPK 0130

1869-12-20

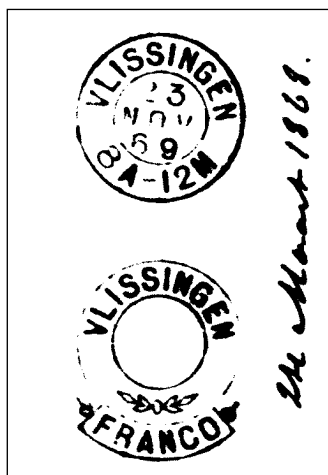
Het FRANCO takjestempel werd, *buiten aanvraag*, op 20 december 1869 uitgereikt. In het stempelboek van De Munt is een afdruk opgenomen van een FRANCO takjestempel, zonder karakters. Een nieuw FRANCO takjestempel werd op 12 oktober 1871 toegezonden, met karakters.

VLISSINGEN (ZL)

VLISSINGEN FRANCO

FTPK 0131

1868-03-24

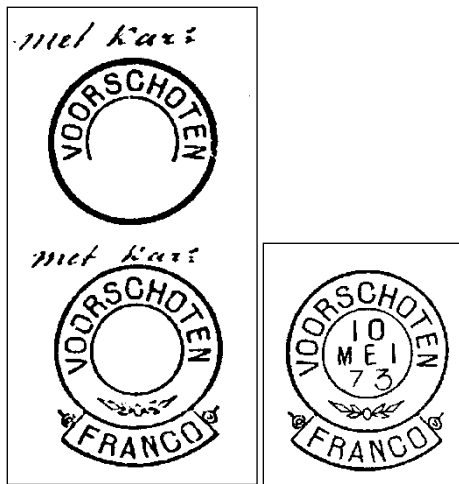
Op 24 maart 1868 werd een FRANCO takjestempel toegezonden.

VOORSCHOTEN(ZH)

VOORSCHOTEN FRANCO

FTPK 0132

1872-12-27

Op 27 december 1872 werd aan het postkantoor Voorschoten het tweeletterstempel en een FRANCO takjestempel verstrekt. In het stempelboek van De Munt komt een afdruk voor van het FRANCO takjestempel met de datum 10 MEI 73.

WAALWIJK (NB)

WAALWIJK FRANCO

FTPK 0133

1869-12-27

Het FRANCO takjestempel werd, *buiten aanvraag*, op 27 december 1869 toegezonden.

WAGENINGEN (GD)

WAGENINGEN FRANCO

FTPK 0134

1869-06-21

Het FRANCO takjestempel werd op 21 juni 1869 toegezonden.

Een afdruk van dit stempel is aangebracht in het stempelboek van De Munt met de datum 9 JUL 69.

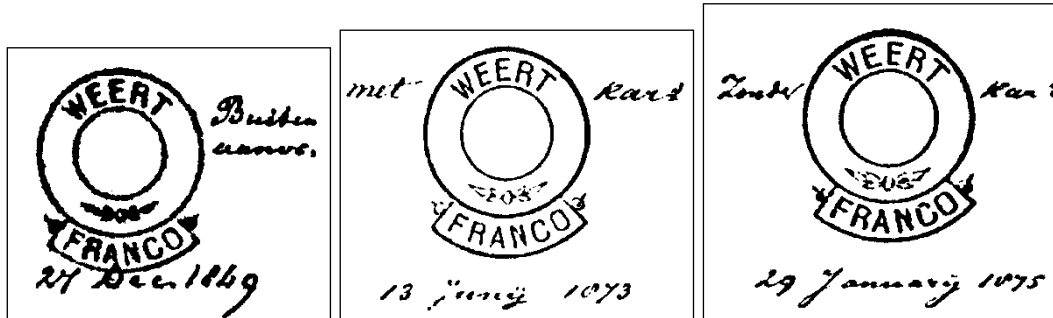
Op 16 november 1872 werd een nieuw FRANCO takjestempel verstrekt, met karakters.

WEERT (LB)

WEERT FRANCO

FTPK 0135

1869-12-27

Het FRANCO takjestempel werd, *buiten aanvraag*, op 27 december 1869 toegezonden.

Op 13 juni 1873 werd een nieuw FRANCO takjestempel, met karakters, verstrekt.

Het laatste franco takjestempel werd, *zonder karakters*, op 29 januari 1875 toegezonden.

WEESP (NH)

WEESP FRANCO

FTPK 0136

1868-09-14

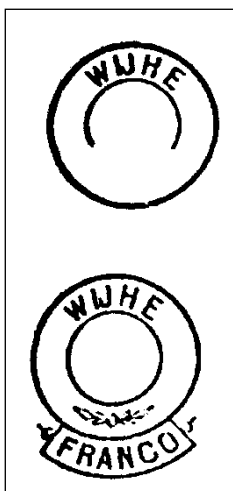
Het franco takjestempel werd op 14 september 1868 toegezonden. Een afdruk van het stempel is aangebracht in het stempelboek van De Munt met de datum 16 APR 69.

WIJHE (OV)

WIJHE FRANCO

FTPK 0137

1875-07-01

Het tweeletterstempel voor het postkantoor Wijhe werd, samen met het FRANCO takjestempel, op 1 juli 1875 verstrekt.

Dat was tevens het laatste FRANCO takjestempel dat aan een postkantoor werd uitgereikt.

WIJK BIJ DUURSTEDE (UT)

WIJK BIJ DUURSTEDE FRANCO

FTPK 0138

1869-12-27

Het FRANCO takjestempel werd, *buiten aanvraag*, op 27 december 1869 toegezonden.

WILLEMSTAD (NB)

WILLEMSTAD FRANCO

FTPK 0139

1869-12-27

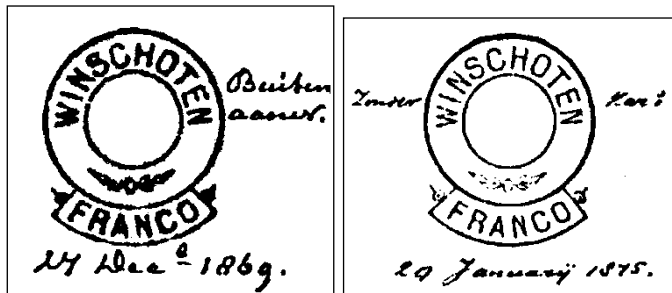
Het FRANCO takjestempel werd, *buiten aanvraag*, op 27 december 1869 toegezonden.

WINSCHOTEN (GR)

WINSCHOTEN FRANCO

FTPK 0140

1869-12-27

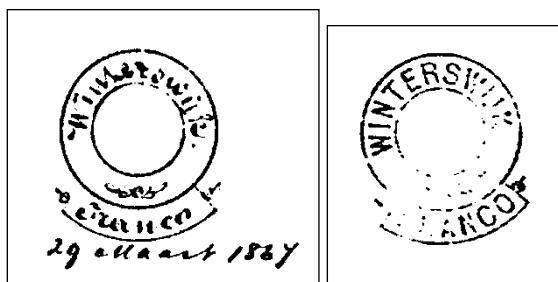
Het FRANCO takjestempel werd, *buiten aanvrage*, op 27 december 1869 toegezonden. Op 29 januari 1875 werd het tweede FRANCO takjestempel werd, zonder karakters, uitgereikt.

WINTERSWIJK (GD)

WINTERSWIJK FRANCO

FTPK 0141

1867-03-29

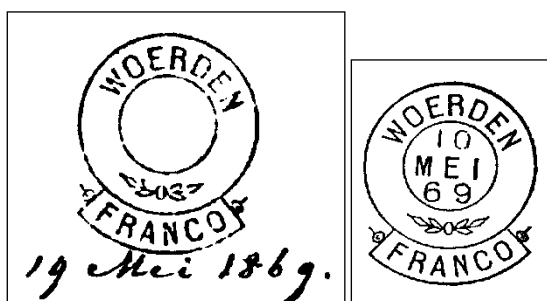
Het FRANCO takjestempel werd op 29 maart 1867 toegezonden. Dit stempel is getekend weergegeven in het nieuwe stempelboek. In het stempelboek, aangelegd vanaf 1855, is een afdruk van het stempel aangebracht.

WOERDEN (UT)

WOERDEN FRANCO

FTPK 0142

1869-05-19

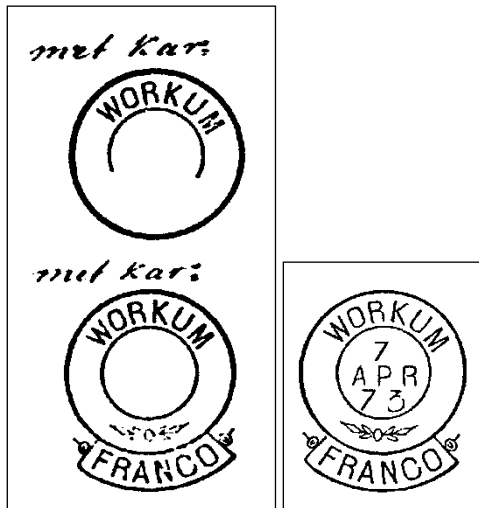
Het FRANCO takjestempel werd op 19 mei 1869 toegezonden. Een afdruk van dit stempel is opgenomen in het stempelboek van De Munt met de datum 10 MEI 69.

WORKUM (FR)

WORKUM FRANCO

FTPK 0143

1872-12-27

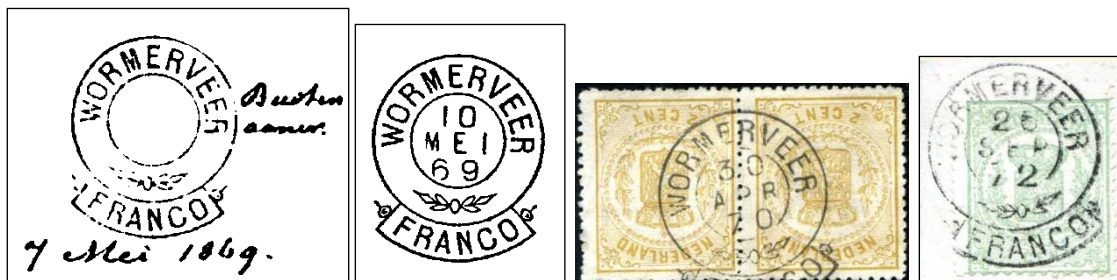
Op 27 december 1872 werd het tweeletterstempel aan het postkantoor Workum verstrekt, samen met een FRANCO takjestempel. In het stempelboek van De Munt is een afdruk aangebracht van het FRANCO takjestempel met de datum 7 APR 73.

WORMERVEER (NH)

WORMERVEER FRANCO

FTPK 0144

1869-05-07

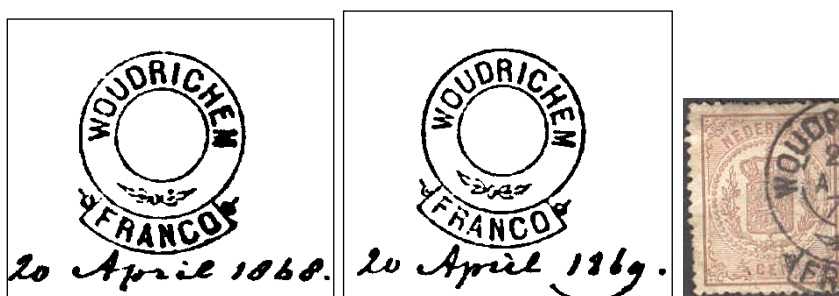
Het FRANCO takjestempel werd, *buiten aanvraag*, op 7 mei 1869 toegezonden. In het stempelboek van De Munt is een afdruk van het stempel aangebracht met de datum 10 MEI 69.

WOUDRICHEM (NB)

WOUDRICHEM FRANCO

FTPK 0145

1868-04-20

Het eerste FRANCO takjestempel werd op 20 april 1868 toegezonden. Precies een jaar later, op 20 april 1869, werd het tweede FRANCO takjestempel uitgereikt.

Pseudo takjestempel

WOUDRICHEM

PTPK 0024

1881

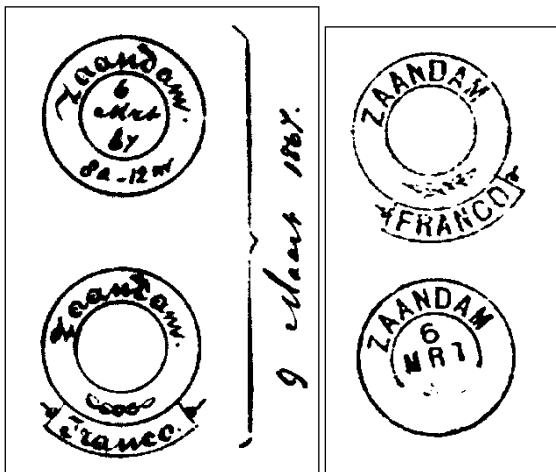
Op 4 maart 1881 werd een aanvraag ingediend voor een nieuw dagtekeningstempel. Daarop werd op 26 maart 1881 werd een dagtekeningstempel, met 18-uur karakters verstrekt. Eén afdruk van een pseudo takjestempel is bekend met de datum 17 maart 1881.

ZAANDAM (NH)

ZAANDAM FRANCO

FTPK 0146

1867-03-09

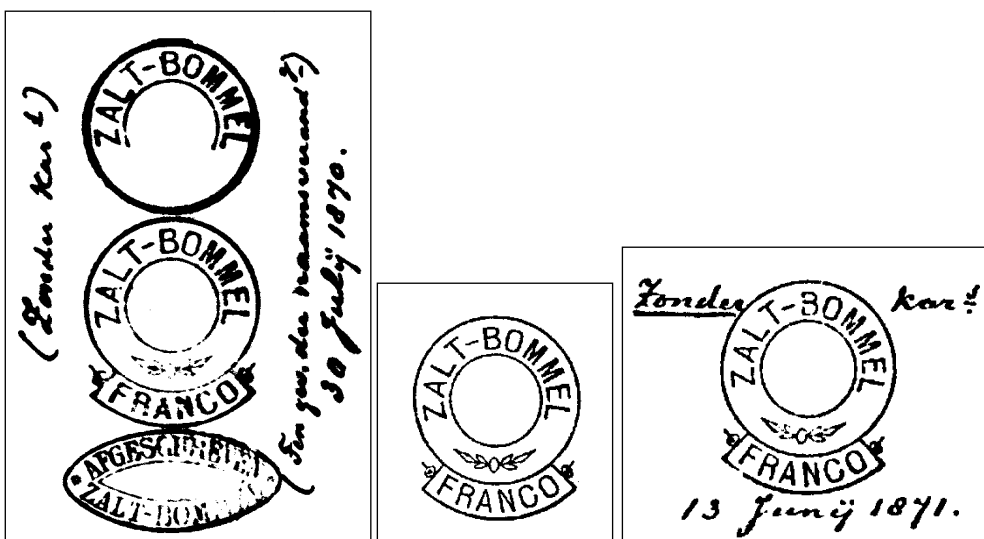
Een getekende afbeelding van het FRANCO takjestempel is opgenomen in het nieuwe stempelboek met de verstrekingsdatum 9 maart 1867. In het stempelboek, aangelegd vanaf 1855, is het stempel afgedrukt, zonder karakters.

ZALT-BOMMEL (GD)

ZALT-BOMMEL FRANCO

FTPK 0147

1870-07-30

Op 30 juli 1870 werd een nieuw stempel verstrekt, zonder karakters, met de naam ZALT-BOMMEL (circulaire 784) met de vermelding: *'ten gevolge der naamsverandering'*. Ook van dit stempel werd een afdruk aangebracht in het stempelboek van De Munt, zonder datumkarakters.

Op 13 juni 1871 werd een nieuw franco takjestempel uitgereikt, zonder karakters.

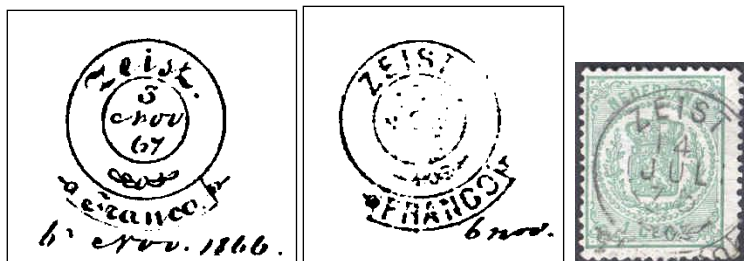
Het postkantoor Bommel, later Zalt-Bommel, ontving één FRANCO takjestempel met de benaming BOMMEL en twee FRANCO takjestempels met de benaming ZALT-BOMMEL.

ZEIST (UT)

ZEIST FRANCO

FTPK 0148

1866-11-06

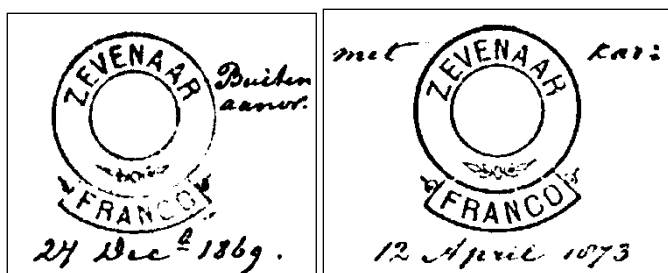
Het FRANCO takjestempel werd op 6 november 1866 naar het postkantoor Zeist gezonden. In het nieuwe stempelboek is een getekende afbeelding van het stempel opgenomen. In het stempelboek, aangelegd vanaf 1855, is een afdruk van dit stempel opgenomen met de datum 3 NOV 67 (zeer slecht leesbaar, zowel de dag als het jaartal zijn niet meer herkenbaar).

ZEVENAAR (GD)

ZEVENAAR FRANCO

FTPK 0149

1869-12-27

Het FRANCO takjestempel werd, *buiten aanvraag*, op 27 december 1869 toegezonden.

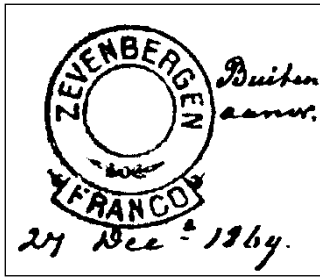
Op 12 april 1873 werd tweede FRANCO takjestempel, met karakters, uitgereikt.

ZEVENBERGEN (NB)

ZEVENBERGEN FRANCO

FTPK 0150

1869-12-27

Het FRANCO takjestempel werd, *buiten aanvraag*, op 27 december 1869 toegezonden.

ZIERIKZEE (ZL)

ZIERIKZEE FRANCO

FTPK 0151

1869-04-20

Het FRANCO takjestempel werd op 20 april 1869 toegezonden.

Een afdruk van dit stempel is aangebracht in het stempelboek van De Munt met de datum 3 APR 69.

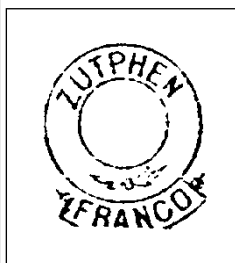
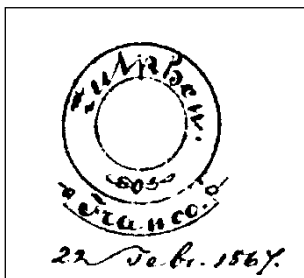
ZUTPHEN (GD)

Provincie Gelderland

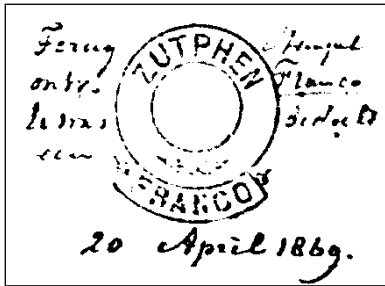
ZUTPHEN FRANCO

FTPK 0152

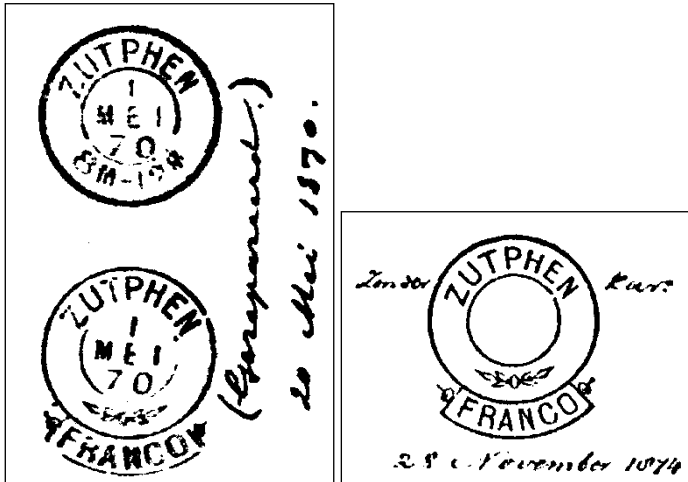
1867-02-22

Het FRANCO takjestempel werd op 22 februari 1867 toegezonden. In het nieuwe stempelboek is dit stempel getekend weergegeven. In het stempelboek, aangelegd vanaf 1855, is een afdruk van het stempel aangebracht, zonder karakters.

Een afdruk van het FRANCO takjestempel is aangebracht met de datum 20 april 1869 met daarbij een niet goed leesbare tekst. Leesbaar is in elk geval, dat het stempel is terugontvangen. Waarschijnlijk was het stempel defect en is het gerepareerd.

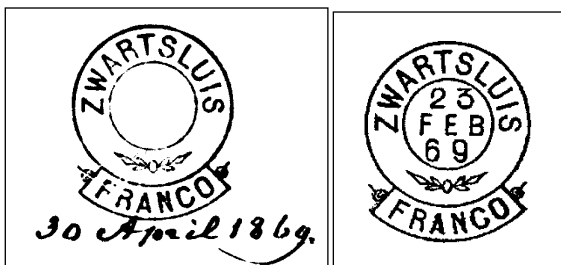
Op 20 mei 1870 is het FRANCO takjestempel nogmaals afgedrukt, nu met de duidelijke aantekening: gerepareerd. Een nieuw FRANCO takjestempel werd op 28 november 1874 toegezonden, zonder karakters.

ZWARTSLUIS (OV)

ZWARTSLUIS FRANCO

FTPK 0153

1869-04-30

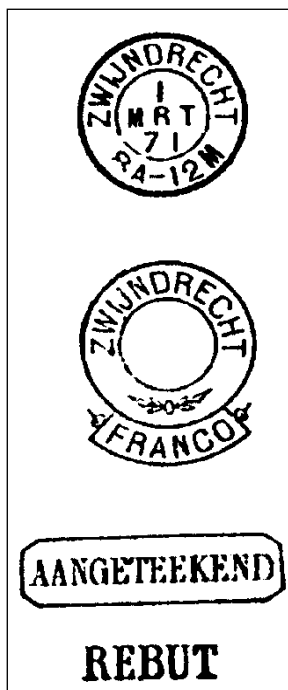
Een FRANCO takjestempel werd uitgereikt op 30 april 1869. Een afdruk van dit stempel is ook aangebracht in het stempelboek van De Munt met de datum 23 FEB 69.

ZWIJNDRECHT (ZH)

ZWIJNDRECHT FRANCO

FTPK 0154

1871-02-27

Het tweeletterstempel voor Zwijndrecht werd verstrekt op 27 februari 1871 samen met een FRANCO takjestempel en administratieve stempels.

Pseudo takjestempel

ZWIJNDRECHT

PTPK 0025

1880-1881

Op 21 december 1880 werd een spoedaanvraag ingediend voor een dagtekeningstempel. Het stempel met 18-uur karakters werd verstrekt op 11 januari 1881.

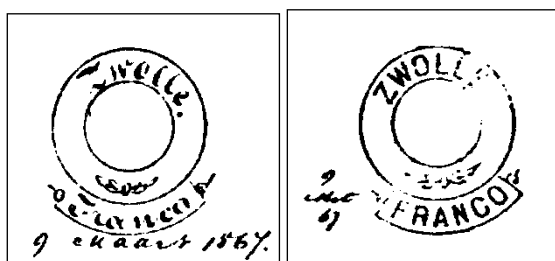
Twee afdrucken zijn bekend van het pseudo takjestempel. Een met de datum 23 december 1880 en een met de datum 10 april 1881.

ZWOLLE (OV)

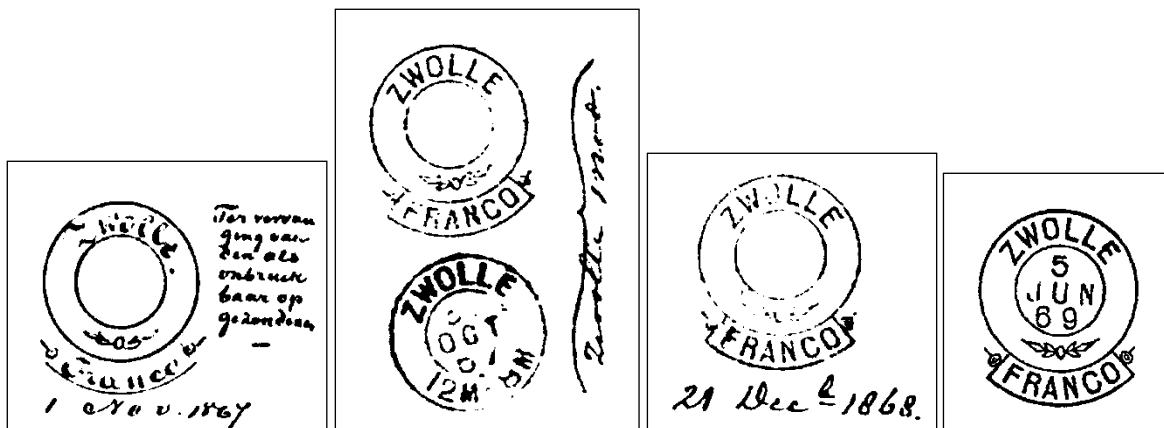
ZWOLLE FRANCO

FTPK 0155

1867-03-09

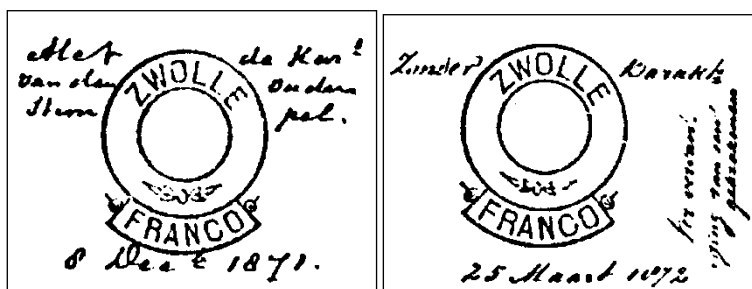

Een FRANCO takjestempel werd op 3 maart 1867 naar het postkantoor Zwolle gezonden. In het nieuwe stempelboek is een getekende afbeelding van dit stempel opgenomen. In het stempelboek, aangelegd vanaf 1855, is een afdruk van het stempel opgenomen, zonder karakters.

Het stempel voldeed niet en op 1 november 1867 werd een nieuw exemplaar gezonden 'Ter vervanging van een als onbruikbaar opgezonden'. In het nieuwe stempelboek is een getekende afbeelding van het FRANCO takjestempel opgenomen. In het stempelboek, aangelegd vanaf 1855, is een afdruk van het stempel aangebracht.

Een nieuw FRANCO takjestempel werd op 21 december 1868 uitgereikt. In het stempelboek van De Munt is een afdruk van een franco takjestempel aangebracht met de datum 5 JUN 69.

Een FRANCO takjestempel werd op 8 december 1871 verstrekt 'Met de karakters van den ouden stempel'. Het laatste FRANCO takjestempel werd op 25 maart 1872 toegezonden 'ter vervanging van een gebrokenen'.

Pseudo takjestempel

ZWOLLE

PTPK 0026

1873

Eén afdruk van een pseudo takjestempel is bekend met de datum 6 mei 1873.

De Pseudo takjestempels

door A.P. de Goede

Onderstaand artikel is gepubliceerd in De Postzak, uitgave van Po&Po, nummer 192.

Nadat er eind 1864 tussen het Ministerie van Financiën -waaronder de Posterijen toen nog vielen -en 's Rijks Munt overleg was geweest over de productie van poststempels, werd op de Munt een nieuw model poststempel ontworpen.

Naar zeggen van de Munt zouden stempels van dit type gemakkelijk in ijzer gegoten kunnen worden en daardoor snel en goedkoop kunnen worden geproduceerd, zulks in tegenstelling tot stempels die tot dan toe uit koper gesneden werden. Het stempel werd met enthousiasme op het ministerie ontvangen, als zijnde zeer doeltreffend. We kennen dit stempel als type K 512.

Na een hele reeks enkelring stempels zouden we dit stempel een dubbelring stempel kunnen noemen, ware het niet dat die naam algemeen gebruikt wordt voor een later type stempel dat drie ringen heeft. Een muntenverzamelaar zou geneigd zijn om dit type dan maar een binnencirkel stempel te noemen, naar analogie van de benaming van soortgelijke munttypen. Gezien het feit dat het stempel type K 51 uiteindelijk is ontwikkeld tot het kleinrondstempel, gaat de voorkeur nu uit naar de algemene benaming 'model kleinrond'.

Toen per 1 mei 1865 tien hulpkantoren zouden worden bevorderd tot postkantoor, waren er nieuwe dagtekeningstempels nodig. Hoe het zo gekomen is, is niet duidelijk, maar de gewone dagtekeningstempels werden niet geleverd met verwisselbare uurkarakters, doch met een vast ornament, een 'takje' (K 50). Wellicht liet de stempelsnijder zich leiden door het takje in de stempels voor het belastingzegel. Hoe elegant ook, het takjestempel was een stap terug na de invoering in 1860 van het eerste stempel met uurkarakters (K 47). Het takjestempel was bruikbaar voor de kleinere en middelgrote kantoren, maar zeker niet voor de grotere kantoren die meermalen per dag dépêches ontvingen en verzonden. Om in geval van klachten bij vertraagde overkomst van een brief de tijd van verwerking te kunnen nagaan was dus bij de grotere kantoren een tijdsaanduiding in het stempel gewenst. Toen op 12 juni 1865 opdracht werd gegeven voor de productie van gewone dagtekeningstempels voor vijf kantoren werd bij drie ervan (Den Helder, 's-Hertogenbosch en Utrecht) een specificatie gegeven voor uurkarakters. Wegens de verschillen in de openings- en expeditietijden per kantoor kregen deze drie elk een eigen reeks van elkaar verschillende uurkarakters, zoals beschreven op blz. 122 in Korteweg. Het betreft hier het type K 52.

Voor de twee andere plaatsen, Delfshaven en Meppel, werd een takjestempel gemaakt. Door aanloopmoeilijkheden bij het opzetten van de stempelfabriek zouden deze vijf stempels pas een jaar plus een dag later, namelijk op 13 juni 1866 worden afgeleverd.

Inmiddels had de Minister op 9 juni 1866 laten weten dat er uniforme uurkarakters zouden komen: 12M-8M, 8M-12M, 12M-4A, 4A-8A en 8A-12M. We kennen dit type als het tweeletterstempel (K 53a). Wellicht is het hier nog van belang om te vermelden dat er wat stempelvorm betreft geen verschil is tussen het takje-, eenletter-, tweeletter- en kleinrondstempel. Het betreft steeds een stempel van twee concentrische ringen waarvan de buitenste een constante diameter heeft. De enige uitzondering werd gevormd door de eerste tien takjestempels die een diameter van 21 mm in plaats van 22 mm hadden. Plaatsnaam en maand zijn aangeduid in schreefloze kapitalen en in de binnencirkel staat de datum over drie regels: de dag met 2 cijfers op de eerste regel, de maand met een afkorting van drie letters -maar bij de tien vroegste stempels worden JUNIJ en JULIJ voluit geschreven- op de tweede regel en de twee laatste cijfers van het jaartal op de derde regel. Het enige verschil zit dan in het onderste deel tussen de twee ringen waar of een takje of een uuraanduiding staat.

Het takjestempel zou tot mei 1867 het gewone dagtekeningstempels blijven ('zonder de uurkarakters', zoals het in de correspondentie heette) voor de kleinere en middelgrote kantoren, toen voor Hattem als laatste kantoor zo'n stempel werd aangevraagd. Daarna werden geen takjestempels (K 50) meer aangevraagd althans voor de gewone postkantoren want ze werden nog wel vervaardigd voor spoorwegpostkantoren en voor één tijdelijk postkantoor op een militair kamp, terwijl ook de 'open takjestempels' nog werden aangemaakt.

Zoals hieronder wordt gemeld, werd per abuis in 1869 nog een takjestempel voor een gewoon kantoor vervaardigd. Vanaf 1 juni 1866 werd voornamelijk en vanaf medio 1867 uitsluitend nog het 'gewone dagtekeningstempel met de uurkarakters' aangevraagd, het tweeletterstempel K 53a.

Aan de kantoren die een takjestempel hebben ontvangen is, behoudens één uitzondering, steeds één enkel stempel uitgereikt. Die uitzondering was Bergen op Zoom, dat in 1866 al een takjestempel had gekregen. Op 15 november 1869 bestelde het ministerie onder meer een 'gewoon dagtekeningstempel' voor Bergen op Zoom. Op 24 december verzond 's Rijks Munt echter twee takjestempels voor Bergen op Zoom.

In een brief van 28 december liet de Minister weten dat hij niet gediend was van deze stempels zonder de uurkarakters. Eén exemplaar werd geretourneerd, het andere afgedrukt in het stempelboek en verzonden naar Bergen op Zoom, 'in afwachting van de toezending van een stempel met uurkarakters', want deze bestelling bleef gewoon staan.

Het lijkt wellicht vreemd dat de stempelmaker ineens na 2½ jaar weer een takje in een stempel plaatste, maar men moet wel bedenken dat er in die periode nog vele open takje en treintrajectstempels met een takje zijn gemaakt.

Blom meldt dat ook aan Eindhoven en Heerlen twee stuks van het takjestempel zouden zijn uitgereikt, maar dat berust op een misverstand. Bij deze twee plaatsen gaat het om een beschadigd stempel dat ter reparatie was teruggezonden naar 's Rijks Munt. Na reparatie en terugontvangst bij de Posterijen werd het stempel opnieuw afgedrukt in de stempelboeken die door Blom als bron zijn gebruikt.

In Tabel 1 staan de kantoren vermeld die een takjestempel hebben ontvangen. De tweede kolom geeft de datum van de brief waarmee het stempel is aangevraagd bij 's Rijks Munt, de derde kolom de datum in het stempel zoals het is afgedrukt in het stempelboek van de posterijen.

Tabel 1. Kantoren met een takjestempel (zie tevens bij takjestempels)

Plaats	Datum aanvraag	Datum stempelboek
Appingadam	1 juni 1866	13 okt 1866
Bergen op Zoom	23 aug 1865	19 juni 1866
Brummen	onbekend	27 apr 1865
De Lemmer	1 juni 1866	30 nov 1866
Delfshaven	12 juni 1865	19 juni 1866
Doesborgh	1 juni 1866	30 okt 1866
Doetinchem	onbekend	27 apr 1865
Dokkum	1 juni 1866	10 nov 1866
Dragten	onbekend	27 apr 1865
Driebergen	11 nov 1865	20 dec 1865
Eindhoven	1 juni 1866	1 okt 1866
Franeke	1 juni 1866	21 sep 1866
Geertruidenberg	1 juni 1866	13 okt 1866
Goes	1 juni 1866	3 dec 1866
Gouda	1 juni 1866	27 sep 1866
Haarlemmermeer	onbekend	27 apr 1865
Hattem	27 mei 1867	15 juli 1867
Heerenveen	1 juni 1866	13 okt 1866
Heerlen	11 okt 1866	30 okt 1866
Hengelo	27 nov 1866	28 dec 1866
Hoogeveen	onbekend	27 apr 1865
Maarssen	2 julij 1865	27 apr 1865
Meppel	12 juni 1865	19 juni 1866
Naarden	1 juni 1866	1 okt 1866
Noordwijk	onbekend	27 apr 1865
Oosterhout	10 mei 1867	4 juli 1867
Oud-Beijerland	1 juni 1866	26 sep 1866
Oudenbosch	onbekend	27 apr 1865
Ter-Neuzen	1 juni 1866	10 nov 1866
Veenendaal	20 julij 1868	27 apr 1865
Vlaardingen	1 juni 1866	13 okt 1866
Zwartsluis	onbekend	27 apr 1865

Deze lijst van kantoren is gebaseerd op de aanvragen van de Posterijen bij de Rijksmunt en komt overeen met de gegevens van Blom. De lijst wijkt echter nogal af van Korteweg, die ten onrechte een aantal stempels van kantoren die nooit een takjestempel hebben ontvangen als reguliere takjestempels vermeldt en zelfs zo'n stempel -dat van Grave- daarbij afbeeldt.

In het stempelboek van 's Rijks Munt komt ook nog een afdruk voor van een takjestempel Arnhem (15 AUG 68). Dit stempel komt niet voor in de stempelboeken van de Posterijen.

Het is niet uit te sluiten dat het hier het nog niet geheel geassembleerde franco-takjestempel betreft, dat op 11 maart 1868 'buiten aanvraag' (dat wil zeggen zonder dat het betreffende kantoor het stempel bij het Hoofdbestuur der Posterijen had aangevraagd; dus alvast op voorraad) werd besteld en op 7 augustus 1868 in het stempelboek van de Posterijen werd afgedrukt. De data in de stempelafdrukken in de stempelboeken van 's Rijks Munt wijken regelmatig af van de datum waarop zij zijn geplaatst!

Al eerder is aangegeven dat de Minister zeer gecharmeerd was van het nieuwe model poststempel. Dit hield in dat ook een bijpassend franco-dagtekeningstempel, als opvolger van het van het halfmond franco-stempel, moest worden gemaakt: We kennen dit als het franco-takjestempel (K 59), waarvan Tilburg als eerste kantoor op 21 september 1866 een exemplaar ontving. Omdat het werd gebruikt op drukwerken, in principe uitstelbare post, waren uurkarakters niet nodig. De structuur van het stempel was eenvoudig, het bestond uit een 'gewoon' takjestempel met aan de onderzijde een er aan vastgeschroefd ornament met het woord 'franco'.

Toch is in 1867 wel even gespeeld met de gedachte om ook in deze franco-takjestempels uurkarakters op te nemen, zoals blijkt uit correspondentie tussen het Ministerie van Financiën en 's Rijks Munt, maar dit is uiteindelijk niet doorgedaan. Een 'franco-tweeletterstempel' is er dus nooit gekomen.

Tot zover de vrij overzichtelijke geschiedenis van het takjestempel. Het merkwaardige is echter dat er van diverse kantoren afdrukken van takjestempels bekend zijn terwijl deze kantoren geen takjestempel hebben ontvangen. Zo geeft Korteweg op blz. 122 een aantal kantoren als hebbende takjestempels terwijl ze die niet kunnen hebben. Op blz. 123 suggereert Korteweg dat de afdrukken van de niet-bestaande takjestempels, die hij alle op losse zegels heeft gevonden, hun oorsprong vinden in het 'afnemen van het aanhangsel 'franco' van het drukwerkstempel 'takje franco'.' Ook Blom brengt ze in zijn artikel over voorafstempelingen zijdelings ter sprake en zegt dat daarbij franco-takjestempels gebruikt zijn waarvan het ondergedeelte was afgeschroefd, maar hij legt geen relatie met 'niet-bestaande takjestempels' die voor andere doeleinden dan voorafstempeling gebruikt zijn.

Zo kom ik op de uiteindelijk simpele verklaring: het franco-ornament werd van het 'franco-takjestempel' afgeschroefd. Dat kan om diverse redenen gedaan zijn.

De meest voor de hand liggende waren:

- 1 Het beschadigd raken van het vrij kwetsbare franco-ornament;
- 2 Het bewust afschroeven van het franco-ornament om het stempel als gewoon dagtekeningstempel te kunnen gebruiken wanneer het gewone dagtekeningstempel in het ongereede was geraakt.
- 3 De noodzaak een extra dagtekeningstempel beschikbaar te hebben in de tijd nadat het franco-takjestempel officieel in januari 1876 was afgeschaft. Van veel van deze stempels is het gebruik dan ook bekend na 1876.

Voor deze stempels worden heb ik de naam *pseudo-takjestempels* ingevoerd.

Naar analogie met de stempels 'K 21 z/n', stelde ik een nieuw Kortewegnummer '59 z/f' voor, '59' omdat de basis een franco-takjestempel is, waarbij z/f staat voor 'zonder franco'.

Pseudo-takjestempels kunnen ook zijn gebruikt door plaatsen die wel een takjestempel hebben ontvangen. Deze zijn alleen maar te herkennen als het takjestempel en het franco-takjestempel in stempelgrootte en/of in de belettering (grootte, vorm en afstand van de letters van de plaatsnaam) voldoende van elkaar verschillen. De kans hierop is het grootst bij de kantoren die het eerste takjestempel ontvingen. Deze zijn immers 1 mm kleiner in diameter en hebben smallere letters dan de latere takjestempels, zoals geïllustreerd wordt door de beide stempels van Oudenbosch en van Veenendaal.

Maar ook in plaatsen die later een takjestempel kregen uitgereikt kan van een franco-takjestempel een pseudo-takjestempel zijn gemaakt. Als voorbeeld diene Driebergen. De verschillen tussen beide stempels zijn gering, doch duidelijk. Daarnaast zal de datum van afstempeling vaak een aanwijzing zijn. Driebergen ontving immers in 1873 zijn tweeletterstempel, het normale dagtekeningstempel van die tijd, en bij afdrukken van een takjestempel van na 1873 is de kans zeer groot dat het gaat om een pseudo-takjestempel.

De mogelijkheid dat pseudo-takjestempels zijn gebruikt met de uurkarakters JUNIJ en JULIJ van het takjestempel van de eerste tien kantoren lijkt nihil, omdat dit takjestempel, zoals al eerder gemeld, iets kleiner is dan de later verstrekte takjestempels en de franco-takjestempels.

Het zal duidelijk zijn dat er geen uitreikingsdatum voor de pseudo-takjestempels is, dat over de gebruiksperiode slechts aan de hand van gevonden stukken kan worden gespeculeerd. De schaarsheid van deze stukken en de korte periode van gebruik bemoeilijken zulk speculatief onderzoek.

Tot slot Tabel II met de namen van de kantoren waarvan een afdruk van het pseudo-takjestempel bekend is, alsmede het aantal, de vroegste en de laatste bekende datum die mij bekend zijn na een beperkt onderzoek in mijn verzameling en in twee andere verzamelingen. Daarbij zijn ook afdrukken op los zegel.

Onduidelijk is of de stempels met de noot 'Niet in Vellinga, wel in Korteweg' ook werkelijk pseudo-takjestempels zijn dan wel onduidelijk afgedrukte franco-takjestempels, omdat het merendeel ervan volgens Korteweg 'uitsluitend op zegel bekend' is. Hierdoor kunnen onduidelijk afgedrukte franco-takjestempels voor (pseudo) takjestempels zijn aangezien. Wanneer er sprake is van een spoedaanvraag mag redelijkerwijs aangenomen worden dat het reguliere dagtekeningstempel defect of verloren geraakt was en dat men, zolang er geen nieuw stempel was, gebruik maakte van een pseudo-takjestempel. Sinds de lijst van Korteweg zijn ook pseudo-takjestempels van Hilversum, Veghel en Zwijndrecht op stuk gevonden.

Graag ontvang ik meldingen van pseudo-takjestempels en hun gebruiksdata die mij nog niet eerder gemeld zijn, dus ook van al gemelde kantoren maar met andere data en op andere poststukken.

Plaats	Aantal bekende afdrukken	Vroegste datum	Laatste datum	Opmerkingen
Amsterdam	2	18 jan 1872	3 mei 1875	
Bolsward				17 aug 1872 spoedaanvraag voor dagtekeningstempel
Driebergen	3	29 mrt 1884	7 apr 1884	Bestaat naast het regulier takjestempel; 26 mrt 1884 spoedaanvraag voor nieuw dagtekeningstempel, dat werd verstrekt op 9 apr 1884.
Druuten				Niet in Vellinga, wel in Korteweg. Het franco-takjestempel werd pas verstrekt op 1 aug 1874.
Enschede	4	21 feb 1872	26 feb 1872	7 feb 1872 aanvraag voor dagtekeningstempel
Goor				Niet in Vellinga, wel in Korteweg
Grave	4	6 jan 1869	31 jan 1870	2 dec 1869 aanvraag voor dagtekeningstempel
Harlingen				30 sep 1872 spoedaanvraag voor dagtekeningstempel
Hilversum	1	4 mrt 1878		6 mrt 1878 spoedaanvraag voor dagtekeningstempel
Hulst				Blijkens aantekeningen van D.H. de Haan (bron: C. Janssen ⁶)
Leiden				1 mei 1873 spoedaanvraag voor dagtekeningstempel
Oudenbosch	1	29 juni 1877		Bestaat naast het regulier takjestempel
Purmerend	1	17 mrt 1873		
Rozendaal	3	23 juli 1879	6 juli 1880	Gebruikt bij voorafstempeling

Scheveningen				Niet in Vellinga, wel in Korteweg
Sliedrecht	2	23 dec 1873	30 dec 1873	11 okt 1873 spoedaanvraag voor dagtekeningstempel; op 9 jan 1874 veel spoed! Het tweeletterstempel werd op 16 jan 1874 geleverd.
Sneek	2	26 feb 1879	7 juni 1879	Gebruikt bij voorafstempeling
Steenbergen				Niet in Vellinga, wel in Korteweg
Terborgh	1	13 mei 1879		Op 8 apr 1879 werd een nieuw dagtekeningstempel aangevraagd. Dit kleinrondstempel werd op 17 mei 1879 verstrekt.
Texel	1	13 mrt 1878		26 okt 1878 aanvraag dagtekeningstempel; dit kleinrondstempel werd verstrekt op 16 mrt 1878.
Veenendaal	2	1 sep 1884	24 okt 1884	Bestaat naast het regulier takjestempel; op 29 okt 1884 een aanvraag voor een dagtekeningstempel. Dit kleinrondstempel werd verstrekt op 20 nov 1884.
Veghel	5	20 okt 1872	7 juni 1873	2 dec 1872 aanvraag voor dagtekeningstempel
Vianen	3	5 feb 1877	5 mrt 1877	Op 28 dec 1876 aanvraag dagtekeningstempel; dit tweeletterstempel werd verstrekt op 6 mrt 1877.
Woudrichem	1	17 mrt 1881		Op 4 mrt 1881 werd een nieuw dagtekeningstempel aangevraagd. Het kleinrondstempel werd op 26 mrt 1881 verstrekt.
Zwijndrecht	2	23 dec 1880	10 apr 1881	21 dec 1880 spoedaanvraag voor dagtekeningstempel. Het kleinrondstempel werd verstrekt op 11 jan 1881.
Zwolle	1	6 mei 1873		

A.P. de Goede, Bathmen